

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Józseftér 10.

ahová minden küldemény
intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI JELLEGŰ

POLITIKAI ÉS SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt

Fél évre 4

Negyedévre 2

Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Spanyol nevelők. Irta: *Szabolcsi Miksa*. — Zsidókérdés. Irta: *Zempléni Árpád*. — Az »Egyenlőség« chanukája (Tárcza). Irta: *Hazai Hugó*. — Számok. — Jekelfalussy József levele. — Kérés Mócsy Antalhoz. — Hírek. — LIII. zsoltár. Fordította: *Telekes Béla*. — Sime Zálmik tüntet. Irta: *Nagy Endre*. — Eszterka (Szomorujáték négy felvonásban). Irta: *Dr. Phillipson Lajos*. — Hirdetések. A mellékleten: Gyöngyszemek a talmudból és midrásból. — Levelek egy zsidó asszonyhoz. Irta: *Dr. Kiss Arnold*. — Makai Emil legújabb kötetéből.

Naptár:

Vasárnap (1898. december 18.) 5659. Tévész hó 5-ike. Hétfő 6-ika. Kedd 7-ike. Szerda 8-ika. (Az év legrövidebb napja). Csütörtök 9-ike. Péntek 10-ike. Szombat 11-ike. Hetiszidra: **Vajigas** (Mózes I. könyve 44. fejezete 18. versétől a 47. fejezet 28. verséig.) Haftora: »V'ato ven-odom kachlecho écz echod uhocheszov olov lijhudo . . .« (Ezekiel 27. fejezete 15. versétől a 28. versig.)

Spanyol nevelők.

A grandezza hazájában terveket kovácsolnak. Az ország sorvadásba esett és akadtak, kik segíteni akarnak rajta. Százezernyi a paraszt, a kik ugarban hevertetik az Isten áldotta földet, mert nincs barmuk és nincs szerszámuk, melylyel megmiveljék. Pedig az a föld hálásabb és termékenyebb Miczrájim földjénél a Nilus ölelése után. Százezernyi a pap, még több a koldus, de a legtöbb a munkát megvető, ingyenélő hidalgó és a minden rendet fölbontani vágyó anarchista, — a mult szégyene és a jelen foltja. Nincs ország Európában, melyben olyan nagy volna a nyomor, az analphabeták száma, az erkölcstelenség és a papok befolyása, mint Spanyolországban. Tanácskoznak tehát Madridban, mi módon kellene segíteni az országon és rájöttek, hogy — *zsidókat kellene behívni*, lehetőleg azok ivadékait, kiket négyszáz és néhány év előtt kiüldöztek és lehetőleg gazdagokat.

A tengerentuli koloniák, más államban a nagyság és a jólét forrása, Spanyolországban még csak siettették végromlását. Övé volt Amerika, később Amerika egy része, utoljára már csak Amerika gyöngye és 300 esztendő óta Ázsiának Spanyolországgal fölértő, áldott szigetcsoportja: de az anyaország csak züllött és a koloniákban is csak a szükség nőtt, meg a papok száma, meg a pártütés szelleme. Spanyolország ma elvesztette gyarmatait; elvette tőle, a harcokban

és vitézi tettekben vénült országtól, Amerika melynek nincs is állandó hadserege, de van *polgársága*, szabadsága és nincs papi járma. Elvette tőle, mondhatni játszva. A spanyolok tehát föl-szabadultak koloniáik alul és Madridban most azon tanakodnak, nem volna-e jó az ország megmentésére visszahívni a zsidókat?

Fölösmerték, hogy ha zsidóik lettek volna, el nem tespedtek volna és minden munkára-vágyás és vállalkozás nem fult volna belé a a koloniák zsirjába. Az ország még sem jutott volna tán annyira papok kezére; a butaság, lustaság és erkölcstelenség tán még sem este volna meg annyira a népet. Már 200 esztendő előtt mondotta egy nagy uralkodó: bolond spanyolok! mit nem csinált volna országukból Amerika kincseivel a zsidók vállalkozó tehetsége!

A máglyák füstje megfosztotta a szerencsétlen országot a tiszta látástól és a kórus háladala, mely zengett, míg Isten dicsőítésére embereket sütöttek, — előlte az érzést és a lelki-ösmeretet.

Nagy ennek az országeak a büne és máglyagyújtó papjait soha ki nem heverheti.

Nem mennek oda zsidók. Négyszáz éves papi uralom a népet annyira megrontotta, erkölcseit és értelmiségét annyira alásülyesztette, hogy azon egynehány jobb érzésű és gondolkodó patrióta segíteni nem fog. A zsidók pedig, kik odamennének, csakhamar elmenekülnének, ha menekülhetnének.

Az andalusiait így írja le Zimmermann: Ha van miből, dőzsöl, ha semmije sincs, hever; dolgozni csak a felesége dolgozik. Európa e leg-szebb nőcselédje megromlott és elfajult a nehéz munka alatt, melyre munkakerülő, gavalléroskodó férjurak szorították. Szegények, valóságos rabszolgaságba jutottak.

Mi lesz a zsidóval, azok között az emberek között, ha azt fogják látni, hogy minden gondja, törekvése odairányul, hogy nejét tisztességesen eltartsa, a nehéz munkától megóvja?

A »rossz példáért«, »az erkölcsök ilyen megrontásáért« spanyolosan bánnak el vele és mert máglyára már nem vihetik, nyersen fogják agyonütni.

Ha rajta lesz a zsidó, hogy a parasztnak legyen barma, ekéje, hogy a föld harmadrésze ugarban ne heverjen, észreveszik azt is, azaz csak azt fogják észrevenni, hogy a zsidónak haszna van belőle; ha a szünetelő bányákban megindul majd a munka; ha pusztaságokon viruló telepek támadnak, melyek ezreknek adnak kenyeret, az ország vagyonát gyarapítják, azt is észre fogják venni, azaz csak azt fogják észrevenni, hogy a zsidónak haszna van belőle.

Elűzik, agyonütik már csak azért is, hogy annyit mozgolódik. »Rossz példa« az ilyen, elbutult, ellustult emberek között, kik föl nem ösmerik, milyen jóltevőjük az, ki fölrazza őket semmittevésökből.

Fölismerik inkább azt, hogy papjaiknak, kik arra tanították eddig, hogy zsidó az annyi, mint megtestesült ördög, csakugyan igazuk volt és hogy az elődöknek is igazuk volt, hogy a zsidót rövid uton megégették.

Bizonyos kalkulációkért nem is kell különben olyan messzire elmennünk. Csak e héten olvastam Mócsy Antal, néppárti képviselőnek egy szeretettel bélelt cikkét (mert jó Mócsy bácsi szeretettel keni nyelvét, mint a mesebeli kigyó, mely minden harapása előtt mézbe mártja méregfogát), melyben utal arra, hogy 50 esztendő előtt Magyarországon még nem volt vagyona a zsidónak, ma már van. Honnan vette? Hát honnan vehette? Tőled vette el, magyarom. Ha az övé nem volna, a tied volna. És az ajkán örökké az igazságot és a szeretetet hordó kalocsai tanítóképző igazgatója, elfelejti hozzátenni, hogy 50 esztendő óta megtízszeresedett a nemzeti vagyon, hogy telepek, gyárak és vállalatok támadtak, melyek százezreknek adnak kenyeret és milliókat hoznak az országnak, miben a zsidó szorgalomnak és vállalkozóképeségnek meglehetősen nagy része van. Mócsy bácsi ezt jól tudja, de az ő hiveit és tanítványait (fájdalom! *tanítókat* tanít) arra

tanítja, hogy a zsidónak van vagyona, ezelőtt semmije sem volt, a többit aztán majd kikalkulálja a nép.

De térjünk vissza Spanyolországba

Hogy milyen eszközökkel nevelték ott és nevelték az immár elveszett spanyol gyarmatokon a népet, arra eklatáns példát mond el maga egy ilyen nevelő, mondjuk egy spanyol Mócsy Antal csak a minapában megjelent »Manila« czimű könyvében.

A jezsuita páter, ki a philippi-szigetek nevelési ügyét vezette, a máskülömben igen hasznos és sok alaposággal megírt, nevezett könyvben ösmerteti a szigeteket, földjét és lakóit; könyve végén rátér aztán a szerepre, melyet a papok az anyaországban, mint a gyarmatokon különösen a nevelés terén játszanak és kifejti (a jezsuita páter már érezhette, hogy a szigetek gazdát fognak cserélni), hogy a papokra, mint a nép nevelőire szüksége lesz mindenkinek, akárkié is lesznek ezek a szigetek, mert a néppel úgy bánni és a népet úgy nevelni, mint a papok senki sem képes. Bizonyítja ezt egy esettel, melyet rögtön közlünk és a melyhez csak azt a megjegyzést akarjuk fűzni, hogy embernek, ki ilyet elmond, elmond *dicsekvésként*, elmond, hogy kimutassa nagy miszsióját, hogy ajánlja magát és társait az ország majdani új urainak a nevelő ügy vezetésére, — mondom, hogy annak az embernek micsoda ördögi fölfogása lehet arról, amit föladatának tekint; micsoda infferoris gondolkodás, micsoda elvetemedettség, micsoda korlátoltság!

Az eset, melylyel a páter annyira dicsekszik és melylyel bemutatja az eszközöket, melyekkel a spanyol papok a philippi-szigetek népét nevelik, ez:

— Két togál szolgám volt — beszéli a szerző — az egyik megbízható legény, a másik hitetlen és alattomos. E két togált választottam ki arra, hogy rajtuk az itteni visszamaradt népnek kis oktatást adjak a jó és rossz közti külömb-ségről. Egy vasárnap reggelen kolostorunk elé gyűjtettem a helység népét, kikhez így szólottam: Kedves togáljaim! Meg akarom nektek mutatni, hogy a jó Isten a jó embert hogy védi, a rosszat meg hogy bünteti. Erre vagy 15 lépésnyi távolságot mérettem ki az egyik szolgámmal, a végpontra pedig őt magát állítottam oda célznak. Elővettem erre duplacsővu puskámat és így szólottam: ez a fegyver itt el fog most sülni, ráczélozok vele a szolgámra, de ha becsületes ember, az Isten megvédi és nem történik semmi baja. Lőttem, de a togalom ott állt sértetlenül, ami természetes, mert a kilőtt csőben nem volt golyó. Lássátok, szólottam most a néphez, ez becsületes, ezt az Isten szereti. No most állj ki te szólottam a másik legénynek. A mit az meg is tett. Ha becsületes vagy, szólottam,

neked sem történik bajod. Fölemeltem újból a fegyvert, löttem és a gonosz ficzkó, mellem találva, vérében fetrengett a földön, ami szintén természetes, mert a másik csőbe igenis tettem golyót. A nép megrémült és meg vagyok győződve, hogy a tanítás igen jó hatással volt rá. Így neveljük mi ezt a népet, — egészsíti ki a páter — és úgy mint mi nem is tud bánni vele senki sem.

*

Ha nem is egészen így, de a leirothoz hasonló iszonyatos és elbutító eszközökkel nevelik a népet magában Spanyolországban is több, mint négyszáz esztendő óta, azóta, hogy Katholikus Ferdinánd és neje Izabella Thomas de Torquemada főinquisitornak szolgáltatta ki a szerencsétlen országot. Ez az egy ember maga 8800 embert hurczoltatott az égő máglyákra. Még több embert süttetett meg az eretnekség vádjá folytán Péter Arbues de Epila, a legundorítóbb szörnyeteg, mely valaha az emberi alakot meggyalázta, a kit azonban Rómában szentté avattak. Hasonló nevelők hasonló eszközökkel még századunkban is »képezték« a boldogtalan spanyol népet, midőn az utolsó máglyát, a hol eretnekeket perzseltek, Bonaparte oltotta ki.

Hogy milyen pusztításokkal járt ez a rendszer, azt napjainkban láltuk. Hogy mit csináltak ebből a szép országból, »Európa kertjéből«; hogy hogy gazdálkodtak a »nép nevelői« 400 esztendőn át, arra megtanít a statisztika, de nem számolnak be a számok arról, mit csináltak a nép *lelkéből*, erkölcsi érzéséből. Egy örvény az és szédület fog el, ha csak rá gondolunk is.

Nem, nem, e nép közé nem megyen zsidó új szenvedésre, új üldöztetésre. Ne is próbálja senki a mentést. E népnek bünhődnie kell, hogy megtisztuljon. Szét kell szóródnia, idegen uralom alá kell jutnia, hogy újból föladatot töltsön be. Ugy mint van, el kell pusztulnia, századokra kiható, intő tanításul, hogy így jár a nép, mely sorsát vakbuzgó, lelketlen és minden emberi érzésből kivetkőzött papokra bizza. *Szabolcsi Miksa.*

Zsidókérdés.

Mi annak az oka, hogy zsidó-kérdést bármikor lehet csinálni? Hogy az antiszemitizmus mindig időszerű, holott sosem jogosult?

En sokszor arra gondoltam már, hogy talán a zsidók túlságos érzékenysége az, a mi lehetővé teszi az antiszemiták üzelmeit. A kit egyszer kigyó harapott meg, fél aztán az a gyiktól is. Az érzékeny, finom idegzetű zsidó minden hangra reagál, minden támadás miatt méltatlankodik, minden szóra felfigyel. Öröklött tulajdonsága ez mindannyijának; ősökről unokákra át-

származott rettegések, mely a szélfuvásból is vihart sejt, a görbe tekintetből is keresztes háborút jósol. A ghekkók nyomora, a máglyák szörnyütségei, az oktalan vérengzés, üldözés, gyötrellem a multban annyira megrázta az apákat, hogy még a dédunoka is érez valami sajátságos utófélelmet, ha egy kis társadalmi időváltozás mutatkozik. Mint a hogy a paraszt őseredetű félelmet érez a törvény előtt, melyet leküzdeni sehogy sem bír, akármennyire ártatlannak érezze is magát. Valami öröklött, öntudatra nem ébredt régi tapasztalatok utórezgése lehet az az idegrendszerben; olyan babonaféle, a mit józan biztatással nem lehet kidisputálni az emberekből.

Meglehet, hogy igazam van. De az orvostudomány nem kenyerem; foglalkozzanak hát efélelvel az ideggyógyászok.

Azt látom, hogy a zsidó-érzékenység akkurát olyan, mint az az ember, a ki — nem érti a a tréfát. Az egyik ember, ha megtréfálják, maga nevet legjobban a nevetőkkel, mintha nem is az ő rovására menne a közvidámság, a másik meg dühbe jön, káromkodik, veszekedik s mentől jobban haragszik, annál inkább kifognak rajta. A ki egy gunynévért haragszik, azon az rajta is ragad, mert minden utszéli gyerek szellemesnek érzi magát, ha fülébe sivithatja s ezzel bosszussá teheti. A ki meg nyugalomával kifog az alantas csufolodókon, vagy parirozni is tud, háborítlanul sétálhat a falun végig, »nem mutat rá ujjal minden gyerek«.

Ezek általánosságok, de valami tanulságuk mégis lehet s az nem egyéb, mint hogy recziptált felekezetű honfitársaink engedjék át az érzékenységet nekünk, kálvinistáknak, a kik szenvedélylyel disputálunk vallási kérdésekről s különösen a pápistákat nagy örömmel tértitgetnök, ha lehetne.

Szóval, én úgy látom, hogy Európa antiszemitái első sorban a zsidóságnak irnak és dolgoznak. Tisza Kálmán valamikor azt mondta, hogy ha ellenzéke nem volna, pénzért fogadna magának. Ugyanezt őszintén bevallhatná a néppárt is. Mit csinálnának ők, szegények, ha a nagyszámu magyar zsidóság egyszer csak hallatlanná tenné összes fürmedvényeiket. Megszünnék az érdeklődés azonnal. Kénytelenek lennének alábbállani, mint a halász, a ki felzavarta egy darabon a vizet, de mert nem került semmi a hálójába, lából beljebb, jobb kilátás reményében. Próbált a néppárt protestáns-kérdést is csinálni, de mert senki se védekezett, abbahagyták. Pusztába kiáltó szónak lenni még valami, hiszen a sivatagon messze elhallik; ámde a Diogenes üres hordójába kiabálni bele, míg el nem reked az ember: ez fölöttébb meddő és kétségbeejtő fog-

lalkozás lenne. Az agyonhallgatás a legrette-
tesebb emberi fegyver: ezt tessék az antisze-
miták ellen szegezni.

Itt volt, — példának elég jó — a Zimándy
páter Kossuth-könyve. Silány, ostoba és halálo-
san unalmas füzet. A közelszörnyedés aktuálissá
tették és vették. Mióta meg elhallgattak róla,
ingyen osztogatják, de így se kell senkinek, mert
olvashatatlan bárgyúság. Zimándy-féle remekírók
csak ilyen Herostraticumokkal tudnak föltűnést
kelteni. A botrányt sikernek, a reverenda-kiporol-
tatást dicsőségnek tartják. Minek részesítsük mi
őket bár csak ilyen dicsőségben is? Jobb hall-
gatni róluk.

A néppárt néhány tagja ujabban megint an-
tiszemita mozgalmat kezdett. Irtak négyen egy
röpiratot, mely első száma lenne valami új
Istóczy-szerű sorozatnak. Óva intek mindenkit,
meg ne vegye valahogy, mert aludni jobb, mint
ilyesmin elaludni. Az ember elcsodálkozik, meny-
nyire elmaradt a kortól az antiszemita-ipar. Fej-
lődött minden a világon: a kefekötés, a borgyár-
tás, rajz- és rágalom-iskolák, a szenzáció, botrány
és reklám; fellendült minden szélhámosság, cso-
dákat mivel a gőz és villam, az operette és a
politika: csak az antiszemitaság nem fejlődött.
Dioklécián óta Zichy Nándor grófig semmi ujhulás,
semmi módosulás nem látszik ezeken az esz-
méken. Az örökszép, ha öreg is, de legalább
szép; ezek a ráfogások azonban bezárva egy
circulus-vitiosusba, nem is szépek, nem is tanul-
ságosak, nem is mulatságosak, nem is igazak;
ócskák és unalmasok csupán.

Csodálatos igazán, amit e derék klerikáli-
sok csinálnak. Mintha a holdból, ahol a költők
jóságai feküsznek, jöttek volna e földre, ahol a
papi jószágok vannak: annyira nem ismerik e
világot, e társadalmat és ennek következményeit.
Száz példát hozhatnék fel, de elég mára a papi
antiszemitizmus maga is.

Senki nem tagadhatja, még ha örökösen az
»Alkotmány«-t olvassa is, hogy a zsidók magya-
rosodnak, hazafiasodnak s kevés kivétellel hasz-
nára, diszére és becsületére válnak úgy az egyes
munkaköröknek, amiket betöltenek, mint az egész
hazának. A zsidó gyáros, iparos, kereskedő egészen
modern, civilizált életet él; magyarul, ír, olvas,
társalog. Azt hiszem, ennyit belát és elismer e
hazában mindenki, tán még a papok is, mert
ezek oly érzékeink által magállapítható *tények*,
mint hogy a nap süt, a zsemlye két krajczár, a
pap meg reverendában jár. Statisztikailag kimutat-
ják időről-időre, láthatja, olvashatja, aki még nem
tudta, ki idegen nyelvű még e hazában, ki nem?
Számokkal be lehet bizonyítani, hogy a zsidó-
felekezet, számarányához mérten, van már any-
nyira magyar, mint a katolikus.

Ezeket tudva, a mai modern világban el-
várná az ember az antiszemitáktól is, hogy mi-
előtt megszólalnak, körülnézzenek egy kicsit az
életben s nem állnak elő özönviz-előtti vádakkal.
Ha *van* modern antiszemitizmus, kell időszerű
okának is lennie: lássuk hát az okát! Amiért
Róma üldözte az akkori zsidót (meg az első
keresztényeket) az épp úgy nem illik rá a mai
zsidóra, mint a római pápára vagy a nagy német
nemzetre nem. Az ilyesmivel kár az időt el-
s a hiszékeny nép fejét megtölteni. Lássunk va-
lami újat!

Van kérem »uj« eszméjük is. A zsidók
»gazdagok«, övék a vagyon, ezért van zsidó-
kérdés. Tehát (ahogy Zola nevezte) a korlátol-
tak szocziálizmusa volna tulajdonképpen az an-
tiszemitizmus. A zsidótól irigylik a tulajdonát,
kikiáltják bűnbaknak, hogy lázongó milliók ne
fenyegessék a keresztény tőkét.

Ez az »uj eszme« nem is új, nem is méltányos és civilizált államban törvény-ellenes is.
Én megengedem, hogy én is, más is, mindazok
a milliók, akik vagyon nélkül küzködünk az éle-
tünkért s ami még ennél is drágább, egyéni füg-
getlenségünkért: — jobb módnak örülnénk, ha
tőkepezések nem volnának. Ezt belátja a leg-
egyszerűbb mesterlegény is. De hogy a va-
gyon a kereszténykézben üdvözitené, zsidókézben
összegyűjtve pedig kárhozatba döntené a szüköl-
ködő népet: ebben kételkedem. A papi vagyon
épp úgy nem a népé, mint a grófi vagyon vagy
zsidó-vagyon. Aki dolgozott, gyűjtött vagy örökölt,
mindig azok rovására boldogult, akik henyltek,
élhetetlenkedtek, vagy nem örökölték. Vagy van
joga a vagyonához minden gazdag embernek s
így a zsidónak is: vagy nincs egyiknek sem.
Ha a papok és mágnások boldogítani akarják a
népet, kezdjék el a fölösleg-vagyonról való le-
mondást ők magok. Ez lesz a keresztény szo-
cziálizmus. Ha majd nekik nem lesznek millióik,
s ha a nagy adakozás után még mindig azt lát-
ják, hogy a zsidó pénzkirályok nem akarnak
lemondani a magok szerzeményéről: akkor elkez-
dhetik a *zsidókérdést*, méltányos is lesz, keresztény
is lesz, okos is lesz. Hanem addig, míg a vagyon-
gyűjtés törvényileg tiltva nincs, közönséges
hypokritaság az egész lármájuk.

Magyarországon a vagyon ötven év alatt
megtízszereződött. Csak a földek értéket tekint-
jük, megcsodáljuk a rohamos fejlődést. Akinek
ősi birtoka negyvennyolczban százezer forintot
ért, az ma milliómos. Ipar, kereskedelem, vasutak
teremtették meg ezt az állapotot. E három té-
nyező közül egyik, a kereskedelem, tudvalevőleg
zsidó kézben van. Leggazdagabb kereskedőink,
legjobb üzletembereink zsidók. Meggazdagodtak a
foglalkozásukon. Helyes. De gazdaggá tették az

országot is; olcsóvá tették a pénzt, drágává a földbirtokot. Óriási adót fizetnek az államnak birtok után, üzlet után, tőkepénz után, akárcsak a főpapok vagy a mágnások. Magyarul beszélnek, magyarul éreznek, jövedelmük legnagyobb részét itthon költik el: kinek lehet még jogos panasza ellenük. Ha a szegény munkás, aki előtt pénzes zsák mindenki, aki finomabb szivart szí és első helyen utazik; ha ez, communista álmaiban zugolódik ellenük: érthető, mert ő a legkeresztényibb egyenlőség lábballiprását látja minden jómódban. De az antiszemitákat nem ilyen okok vezetik. Tehetetlen önzés, tehetetlen irigység sugallja minden tettüket, minden szavukat. Ha litteratus ember, dühös minden polgári foglalkozásban meggazdagodott emberre, a zsidóra pláne. Miért? Fáj neki, hogy az boldogul, gazdagul, holott, ha komolyan neki adná magát a munkának, ő is lehetne olyan pénzes zsákká. A mágnás pedig egyszerűen javithatatlan aristokrata gögből gyűlölködik.

Hiszen, hadd gyűlölködnének, csak ne apostolkodnának. Mostanában különösen oktalanság, ennyi válság közben, széthúzó nemzetiségi aspirációk közepett antiszemita mozgalmakkal gyöngíteni a nemzetet. Elidegíteni valakit, mindig rossz politika, pláne egy egész felekezetet: vétkekgondatlanság. Ha minden panasz, amit valaha felhoztak a zsidók ellen, mind igaz volna is; ha minden néppárti vágyat bizonyítékok százaival tudnának is igazolni: akkor is hallgatniok kellene ily időkben, mert a zsidóság egyellen erénye, az, hogy jó magyar, jó hazafi, lenyomná a mérlegen azokat a — hibákat. Oktalan, költött, képzelt vádakkal pedig soha rosszabbkor nem állhattak volna elő, mint éppen most.

Legyünk első sorban magyarok s csak aztán — antiszemiták.

Zempléni Árpád.

T Á R C Z A.

Az »Egyenlőség« chanukája.

Szerkesztő uram!

Most már igazán nem tudom, hogy hogyan kezdjem el mondókámat. Mert úgy veszem észre, hogy nőnek a vágyaim, kezdek békétlenkedni. Még csak háromnegyedéve sincs, midőn önt, szerkesztő uram apostrofáltam, hogy minek ébreszgeti bennünk a széder este után való vágyakozást, holottan ha ön meg nem hí bennünket, nincs módunkban, hogy részt vegyünk azon az ünnepen, — és most már a chanuka mécséről írok, és azon tündöködöm, hogy ugyan mi kívánatosabb: széder estét tartani, vagy chanuka mécsesét gyújtani? És zsörtölődőszóval fordulok önhöz, ugyan hát minek hí meg ön bennünket uri házába egy csésze theára, mikor ön tulajdonképen chanuka gyertyát akar gyújtani velünk s ezzel a kegyes csalással térítési-munkát csinál, és vissza

térít egy pár embert megint oda, a honnét már régen eltávolodtak, a nádfedeles hajlékhoz, a chanuka mécseshez, az ősi zsidó tradíciókhoz, és eszünkbe juttatja azt a régi, régi jó időt, midőn otthon is lobogott a chanuka mécsese, s mi kipirult arczczal, tüzes buzgalommal énekelünk a hős Makkabeusok vitéz tetteiről, és elfeledteti egy percze, egy órára, egy estére velünk a vásári zaját az életnek, a rotációk gépnek a zakatolását, meg minden egyéb hétköznapi dolgot, és teszi mindezt azért, hogy mikor már ránk száll egészen a visszaemlékezés és chorusban énekeljük a Móósz czur jesuoszit, akkor ön diadalmasan oda szólhasson hozzánk:

— No ugy-e, hogy zsidók vagytok? No ugy-e, hogy zsidó sziv dobog bennetek?

Hát az ilyen magamfajta kis közlegény — hogy a szokott nyelvemen beszéljek — aki ugys elvész a nagy tömegben, nem sokat lendít már azzai a világ során, hogy miféle sziv dobog benne. Hanem mikor a generalisok szivében felgyújtja a lobogó chanuka mécses a zsidóság tüzeit, mikor országos hírű írók, közéletünk szereplői és vezérei, érdemekben dus publicisták, komoly tudósok eljönnek önhöz, hogy — zsidók legyenek, az nyomot hagy maga után, miként a fényes üstökös. Mikor egy chanuka gyertya gyújtó ünnepélyre megjelennek *Tenczer Pál*, meg *Agai Adolf dr.* az már valami. Mikor ott van *Adler Illés dr.*, az ó-budai főrabbi a feleségével, aki megjelenésével agyonvág minden ősi tradíciót, mely a »rebeczen«-ek hagyományos csunyaságáról szól, (s amely hagyománnyal az újabbkori rabbi nemzedék már épen semmit se törődik, s utóbb már csak mesében lesz, hogy voltak csunya papnék is), mikor *Mucsának* bájos özvegye, továbbá a *Sáji* meg a *Szróli* (ugyan ki ne ismerne ezt a három alakot) egy személyben megjelenik *Aczél Endre dr.* képeben, mikor *Gerő Ödön* a »Viharos« ott hágy ujságírást meg philosophiát és eljön chanuka estére, az már érdemes dolog arra, hogy feljegyezzük. Hát még a többiek! *Faragó Gyula dr.* a népszerű egészségügyi író, *Glass Izor dr.* az *Egyenlőség* régi barátja és munkatársa, *Fleischmann Sándor dr.* aki elpartol olykor-olykor a maga lapjától és eljön »mi hozzánk«, plane most a feleségével jött el, *Mezei Ernő*, akiről már nem merem mondani hogy poeta, mert most is haragszik érette, hogy megtettem őt annak, mivel úgy mond, hogy ő publicista és nem egyéb, *Rosenak Miksa dr.* a zsidó kórház volt jeles operatőrje mind, mind eljönnek, hogy lássák a chanuka mécsesét. Eljön *Lenkei Henrik dr.* is, akinek félórával azelőtt a Kisfaludy társaságban olvasták fel egyik drámai költeményét, és vele jön neje *Hoffmann Ilona* a festőnő, az igazi hódító Makkabeus asszony, aki vissza hódítja a férjét atyái hitéhez. — És a többiek! A 30—35 tagból álló társaság többi tagjai. Még a szép asszonyok!

A szép asszonyok akik emelik a társaság fényét. *Boskovics Sándorné*, *Singer Albertné dr.* *Fleischmann Sándorné* és a többek, akik megjelentek, hogy a chanuka gyertyácskák fényében gyönyörködjenek. Örökifju *Tenczer Pál* bátyánk, a gourmand, oda is telepedik az egyik szép asszony mellé (mert volt ám több is!) és igen szerényen mondja:

— A szegénynek mindenütt jó helye van.

Bizony nem hét gyertyácskának kellett volna akkor este égnie, hogy *Agai Adolf*, meg *Tenczer Pál* után, akik az első két gyertyát meggyújtották, a többi jelenlevők mindegyikére kerüljön egy-egy gyertya. De hát most több volt a *gyerek* mint a gyertya. A fiatalabbjának bizony már nem jutott. Mi csak néztük hogyan gyulnak ki egymás után a kis gyertyácskák és hogy terjesztenek fényt abba a sötétségbe, amiben egyikünk-másikunk leledzik zsidóságát illetőleg.

A terített asztalt is úgy kombinálták önök ki, a mi szeretetreméltó háziasszonyunkkal, az ön kedves nejével, hogy az is zsidó voltunkra emlékeztessen. Bort a szentföldről, a Kármel hegyéről hozatott ön, piros, tüzes, erős nedűt a férfiaknak, édeset, itatósat a hölgyeknek. Kitudják önök mindenkinek a gyengéjét, és oda teszik *Agai* Adolf dr. elé a libamáját, mert *Csicseri Bors* meg *Forgó Bácsi* és *Porzó* egyaránt szeretik azt az eledelt, amiért lelkesedik még az »Alkotmány« redakciója is. (És ezt *Agai* maga mondta). A hölgyeknek az édes bor mellé édes csemegét tálalnak; aki a kacsát szereti az kacsahúst eszik (ujságíró népség pusztította az ellenségét) csibehussal él a gyöngye gyomru, páczolt hallal a korhelykedő és a sok jó eledelt fűszerezi az attikai só, a sziporkázó élcz, a repkedő adoma...

A hős Makkabeusok emlékére meggyújtott gyertyácskák pedig csöndesen égnek tovább... Lángjuk világosságot gyújt a lelkekben... Az áhitat rászáll a jelenlevőkre... Egy percze csend támad. Azt mondja a néphit angyalok járnak olyankor a szobában. — Abban a perczen bizonyára angyalok jártak ott...

Az ünnepélyes perczen megtölti ön poharát a kármelhegyi bikavérrel és felköszönti vendégeit, különösen azt a 2 férfit a hősiesen küzdő 2 Makkabeust, kiknek megadatott az, a mi keveseknek jutott osztályrészül, hogy a kivivott diadal gyümölcsseit lássák és élvezzék. Fölköszönti ön *Tenczer* Pált (aki hiába lett lovag és *Ferencz-József* rendes, azért mégis a mi Pali bácsink marad) fölköszönti *Agai* Adolfot (bizony ő is *Forgó* bácsi marad a *familiában*) mint akik 35 évvel ezelőtt már küzdöttek a zsidó emancipációért, épügy miként a Makkabeusok, törhetetlen vitézséggel, kitartással és lelkesedéssel, s ime most a szabad honnak szabad polgárai, megosztják velünk a gyümölcsöt, melynek fáját ők ültették, piczike, erőtlén csemete korában. És csak a jelenlevő tudós ó-budai főrabbitól való félelmében — hogy tudniillik amhaarecznek találja mondani az »Egyenlőség« *Melturgen* manját — nem mondta ön el azt a harmadik benedictiót is a gyertyagyújtásánál, a melylyel az ünnepet és minden jelesebb eseményt csak beköszöntésekor üdvözölnek, hogy tudniillik »Dicsértessél Örökkévaló isten, hogy meg hagyta érne ezt az időt«, hogy felekezettünk annyi jelese, magyar nemzetünk annyi munkása *ilyen célra* gyűltek egybe önnél. Szólt aztán szerkesztő uram háromszoros tüzről, arról, a mely lelkünkben ég, arról mely a mécsékben lángol s arról mely ennek a bornak erőt ad, s melyek egy és ugyanazon talajból erednek és ránk köszönti Kármelnek zsidó munkás kezektől szüretelt borát.

Öszec-endülnek a poharak. Az arcok kipirulnak, s a lelkek bensejében vágy ébred fel a szent ige után.

— A szent atyát halljuk! *Jakob* hangját.

És felemelkedik dr. *Adler* az ó-budai főrabbi és gyönyörű ékes szó-lással, virágos nyelvezettel, vísz magával bennünket mindünket, akik ott voltunk. Vissza, vissza a patinás őskorba, a zsidóság gyermek idejébe és fűszerezi beszédét talmudi hasonlatokkal, bibliai mondásokkal, hogy aki azt hallgatja, egyszeriben büszkévé lesz zsidó voltára.

Beleszövi beszédébe a chanuka gyertyagyújtását és megteszi önt *samesszá*, aki felgyújtja a többi gyertyákat és az *Egyenlőség* révén fényes világosságot vísz be a magyar zsidók életébe. Majd elkezd jászani régi zsidó módra a betűkkel és kideríti, hogy a *samesz* szó betűi *semest* is alkothatnak, amikor a *samesz* világitó fákljává válik, napfénynyé, mely nemcsak világit, de melegít is, és éltető melegével felkelti a szunnyadozó hitbuzgalmat.

A *sameszt* meg a *samesztent* riadó éljenzéssel fogja körül a jó kedvű társaság, mikor *Tenczer* Pál bátyánk mosolyal ajkán, kezd beszélni.

Hogy bizonyára küzdöttek ők *Ágaival* ezelőtt 35 évvel az emancipációért, de küzdöttek ők együtt másért is. És mikor a *téli köpönyegért* küzdöttek ők — és annak is 36 éve már — az sem volt a küzdelmek legkisebbike. Micsoda jó, fajn köpönyegek valának azok. Ott vették az operaházban (csak hogy akkor még *Schiffmanns-piacz* volt a neve) és a boltos nem adta olesóan: tíz forint *sájnypénzben* volt az ára egynek-egynek. Minek azonban a téli köpönyeg, ha december elején lanyha, nyáriás idők járnak, pénze ellenben nincs az embernek? Nosza »becsapták« *Agai* Adolf és *Tenczer* Pál a téli köpönyegét és a zálogházas 6 bankó forintokat *sájnban* adott is rájuk. Lón azonban, hogy a december csak azt várta, hogy a két köpönyeg tanulja a német szót a zálogházban, s egyszerre csak csikorgó hideg metszette végig a levegőt. Bezzeg jó lett volna most a köpönyeg! De nem volt ám. Sőt pénz sem volt a kiváltásra. *Agai* Adolf és *Tenczer* Pál közös pénztárában nem akadt több három forintnál. Hát kiváltották az egyik köpönyegét és hordta azt délelőtt *Tenczer* Pál, délután *Agai* Adolf. És bizony többet fáztak mindakettlen a téli köpönyegért való küzdelemben, mint egyéb küzdelmekben, melyekből részük bőven vala. De — úgy mondta *Pali* bátyánk — ez a sok küzdelem mind gyerekjátékká törpült, mert gyengéd női kezek egyengették mindig az utját, női szemek varázsából merített erőt mindig, s azért emeli poharát a nőkre, kiknek ő annyi hálával tartozik.

Még nem csillapul le a taps, még kaczagják a férfiak-nők *Pali* bácsi köpönyegének szomorúságos történetét, mikor szerkesztő uram kezd el polémizálni az óbudai főrabbiával.

Igaz — azt mondta ön, — hogy a *samesz* nem nagy hivatalnok a községnek, de olyan *samesznek* lenni, mint a milyennek önt meglette a tudós rabbi, kitüntetés. Különbén pedig a »*samesz*« meg a »*róf*« úgy is együvé tartózkodók. Ambár hogy mikor arról van szó, hogy pénzt adjanak, a *שולחן* alkalmából legelől van a rabbi, azután jön a *chazán*, s végezetül a *samesz*, (a három betű a három szó bekezdői) de ha a főrabbi urnak szabad volt a betűkkel játszani, önnék is szabad, s akkor aztán kiderül, hogy a *samesz* is leszen utol-óból elsővé! Mikor tudniillik a korai felkelés, a hajnalhasadás a *שחר* munkába szólítja az embereket, akkor a *samesz* áll elől, a *chazán* jön utána és csak legutoljára jön a rabbi, akit kényelemre szoktatott uri módja. Végezetül pedig fordít ön még egyet ezen a három betűn és kitalálja, hogy hát csak mégis legjobb a *samesz* állapota, mert a *שולחן* szóban, a mi a nem igen okos emberek jelzője, elől áll a *chazán*, utána a rabbi, s legutolsónak marad a *samesz*.

Micsoda nevetés, micsoda bohókás jó kedv támad erre a mondásra!

Hogy kaczag mindenki, s csak akkor válik komolylyá a hangulat, mikor ön felhozza példának ama talmudi mondást, hogy az ön szobája hasonlít most ahhoz a templomhoz melyben alig volt hely arra, hogy a hívők állva el férjenek, mikor azonban az *Ur* nevének imádására leborultak a hívők, tagas helye volt mindenkinek. Ilyen bőségében vagyunk mi most, akik szűk helyen bőven adjuk a tiszteletet és az elismerést dr. *Adler* Sándornak az ó-budai főrabbinak, akinek egészségére üritette ön poharát.

— *Divré chachomim benachasz nismóim*.

Ez a zsidó mondás hangzik most fel. És aki ezt mondja az nem pap, nem mester, nem *bachur*, az *Agai* Adolf dr. az író atyamester. Aki héberül kezd mondását, szólván arról, hogy a bölcsék szavait élvezet hallgatni. Mi is élvezettel hallgattuk a sok bölcs szót, s szinte félős most rá nézve a szólás, mikor ő jóformán most nem is tud szólni. Ugy van mint *Petőli* versében a vándor, aki egész uton

hazafelé azon gondolkozott, hogy mit fog szólani édes anyjának és mikor haza ért, elfogta az érzések árja, nincsen szava.

Ő is elgondolkozott, utközben mi minden szépet fog majd elmondani itt s lám midőn belépett s megérintette őt Juda lehe, érzi, hogy hazaért az édes anyához, az érzelmek rajta is erőt vesznek s csak annyit tud mondani, hogy az isten éltesse őnt, azt, aki őt most haza vezérelte.

Mezey Ernő veszedelmes szónoklatot tart. Arról beszél, hogy mikor ezt a szentföldi bort issza az ember, kedve kerekedik cizijónistának lenni, hogy a tőkéről, ott a helyszínén ihassék belőle. De mi jó magyarok vagyunk, kik mély gyökereket vertek már a magyar talajban. Lehetünk mi zsidók Czijón nélkül is, ihatunk mi bort itthon is. Mikor a chanuka mécese szétárasztja fényét, ebben a csendes otthonban, akkor érezzük, hogy jó zsidók, jó magyar-zsidók vagyunk. Emeli poharát az Egyenlőségre, mely ebben az eszmében vezér és amely jó magyarokat és jó zsidókat nevel.

Most *Gerő* Ödön a »Viharos« kelt viharos derült-séget azzal, mikor felköszönti az ékes szólású pap — feleségét, aki előtt bizonyára főtisztelendő uram is ékesen hallgató, mert úgy adta ki az Isten a Sinai hegyen a parancsolatot, hogy az első személy az asszony legyen az eklézsiában.

Mezei Ernő pedig újból megfogja a szót, s ékes felköszöntőt mond a hölgyekre, akik az édes otthont megszilárdítják, különösen a háziasszonyra, a magyarba ojtott mintazsidó feleségre, anyára és haziaszonyra, mire *Gerő* Ödön még rajtam is tulatesz, és élteti *Mezei* Ernő a filozófus-publiczista-poéta-szónokot.

Eközben kialusznak a chanukagyertyácskák. Meg lesz 10 óra, 11 óra, 12 óra, utóbb már semmi óra sincs, mi azonban még mindig chanukázunk.

Az asztalt megbontjuk s szivarszó mellett össze-
verődik egy-egy csoport s felhangzik a kaczaj, a jó kedv
lármája.

Itt *Tenczer* Pali bátyánk ad kostolóba egyet-egyét az ő szellemes anekdotáiból, amott az ó-budai főrabbi vitatkozik szerkesztő urammal valami »harber Rambam« fölött és úgy dobálóznak a 150 fontos bibliai mon-dásokkal és talmudi czitatumokkal, mint az a jongleur, aki 3—4 golyót dob egyszerre a levegőbe, de egy se esik a földre, hanem összecsoportosulnak mind a kezé-
ben, *Agai* Adolf a czéhmester, nekem, a kis tanuló le-
génynek igazítja kezemhez a szerszámot s meghagyja, hogy ne legyenek olyan jók mind az én katonáim, mert az megint egy ok arra, hogy haragudjanak a zsidókra, hogy a zsidók katonáknak is jók. A fiatalság a hölgyek közé sereglik és a szó, ami a férfiak ajakát elhagyja, az nem bók — az igaz mondás. Amde *Tenczer* Pál bátyánk észreveszi ezt, elkerget bennünket s egymaga uralja a helyzetet. Hja, ő nemcsak olyan értelemben a nők barátja, hogy ő barátkozik a nőkkel, hanem olyan értelemben is, hogy a nők igen barátságosak Pál bátyánk iránt s hódít még most is — az öreg. (Ezt most *truczra* mondtam!)

... És most ott állok, a hol hitsorsom, ama bizonyos mádi regalebérő.

Nem tudom, hogy mit mondjak. Azt-e, hogy mért nem rendeznek Pesten széder-estéket a kávéházakat megtöltő ifjak számára, vagy azt, hogy milyen jó volna, hogy ha akadna valami olyan egyesület, mely chanuka-gyertya-gyújtásra egybegyűjtené a zsidóság jövődő oszlopait és beléjük csepegtetne — ha már nem is szentföldi bort, de egy kis szentföldi érzést. Azt tartom, az esz a legjobb, ha min lakettőt kívánom. Széder-estét is,

meg chanuka-gyertya-gyújtást is. Ámbár attól tartok, hogy a kívánság csak kívánság marad és a rendezés megint csak az ön nyakába szakad. Ön lesz kénytelen jövőre megint széderestét és chanuka-gyertya-gyújtást is rendezni, s ez utóbbit különösen azért, mert még nem vette ki mindenki belőle a részét. *Mezei* Mór országgyűlési képviselő politikával bajlódik, azért mentette ki elmaradását, *Ötvös-Silberstein* Adolf dr., szegény, nagy beteg, kórágját nyomja, nem jöhetett el gyertyagyújtásra. *Feleki* Sándor drt gyengélkedése tartott vissza, *ij. Hombár* Mihály (Haász Pista) »véttlen mulasztását« sürgönyileg igazolta, hogy elmaradt a »tárgyalásról« — hát kérem ezekért is, meg miértünk is a jövő esztendei chanukát ki ne törölje szerkesztő Uram a kalendáriumából. Rendezzen újból chanuka-estét (chanukakor, széder-estét peszachkor, — és mivel már a rendezésnél tartunk, — nem jó volna-e, ha ön purimkor is, meg szimchasztórákor is rendezne valamit?! . . .

Addig is azonban, a legközelebbi rendezésig, tartson meg minket uri kegyeiben, s legyen továbbra is *samesz*, aki felgyújtja a kis chanuka-gyertyácskákat: fedezze fel az ismeretleneket, és legyen *samesz*, aki vilá-gosságot áraszt maga körül, fényt és meleget: istápolja a zsidó szellemet a magyar zsidók között. Hadd legyek én pedig továbbra is egy kis pislogó icziny picziny kis chanuka mécecske, akit ön gyújtott fel. — az ön hűséges hiv embere
Hazai Hugó.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése december végén lejár, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elébb járt le, tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési árak:

Egész évre	8	frt — kr.
Fél évre	4	» — »
Negyed évre	2	» — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

Egész évre	7	frt — kr.
Fél évre	3	» 50 »
Negyed évre	1	» 75 »

Ujjonnan belépő előfizetőknek meg-
küldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS,

Breier Eduárd

Az ó-budai bachur

czimű, lapunkban megjelent regényeket és
Philippsonnak lapunkban most folyó,

„Eszterka”

czimű szomorujátékának eddig megjelent
folytatásait.

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Józseftér 10.

H i r e k.

S z á m o k.

„A pesti izraelita hitközség oktatásügyének tanszemélyzeti, órarendi, statisztikai és iskolaszéki Értesítője az 1898/99-iki iskolaévré.”

Ez a czime egy 64 oldalnyi terjedelemben megjelent könyvnek — könyvecskének alig mondható —, a melyben a pesti izraelita hitközség tanfelügyelősége az ország első hitközségének oktatásügyi állapotát a folyó tanévben számokkal és statisztikai adatokkal ismerteti. A ki ezt a könyvet gondosan átnézi és a sorok között is olvasni tud, az bizonyára mélyen meg fog hajolni a hitközség ebbeli működése előtt, mert az itt felhalmozott számok fenhargon hirdetik azokat a nagy anyagi áldozatokat, a melyeket a hitközség a felekezeti tan- és oktatásügyért hoz. A száraz adatok is hű tükrét nyújtják ama czéltudatos törekvéseknek, a melyek a hitközség oktatásügyében érvényesülnek.

A rendkívül nagy precizitással összeállított és könnyen áttekinthető értesítő beszámol a hitközség rendszeresített és rendkívüli tanszemélyzetéről, a községi, elemi, polgári, a közép, felső leány- és felsőbb kereskedelmi iskolák vallásoktatásáról, részletes adatokat közöl a hitközségi, elemi és polgári fiu- és leányiskolákról, a talmud-tóra és héber tanfolyamokról, felöleli végre a hitközségnek iskolaszéki, iskolaorvosi bizottságainak és a vallásoktatásra alkalmazott tankönyvek jegyzékét.

A tanítás nagy és nehéz munkáját a fő- és székváros pesti oldalán a hitközség szolgálatában álló 83 tanerő és pedig 9 okleveles rabbi, 7 vallástanár, 9 középiskolai tanár, 11 polgári és 47 elemi népiskolai okleveles tanító végzi. Ezek közül 40 rendszeresített és 43 rendkívüli alkalmazott. A legtöbb tanuló természetesen a községi elemi iskolákat látogatja, t. i. 11.720, ezek után következnek a középiskolák (reál-gimnázium) 3395 a polgári fiu- és leányiskolák 2842, a közép-kereskedelmi iskolák 424 és a tanítónőképző-intézet 22 tanulóval. A hitközségi elemi iskolákat 850, a polgári iskolákat 691, a talmud-tórát 105 és a héber iskolákat 290 tanuló látogatja. Az Értesítőben kimutatott tanulók összege 19.944, a mely számban az alsó fokú ipar- és kereskedelmi iskolák, a budapesti kereskedelmi akadémia és az egy-néhány magánintézet növendékei fölveve nincsenek, úgy, hogyha ezeket is aproximative hozzávetjük, az összes elemi és középiskolai izraelita tanulók számát bátran 25.000-re tehetjük. A tavalyi tanévhez képest a tanulók száma 1315-el szaporodott és pedig gyarapodtak a községi elemi iskolák 552, a középiskolák 379, a polgári és kereskedelmi iskolák 234, a hitközségi polgári leányiskola 107, a polgári fiúiskola 37 és a héber iskolák 25 tanulóval.

A hitközségi iskolák és a vallásoktatásra fordított tanidő 1490 heti órát tesz ki, az óraszámnál a gyarapodás 220-ra rug, a mely gyarapodásból a hitközségi

polgári fiu- és leányiskolákra egymagában 123 óra esik; ezek után a községi elemi népiskolák vallásoktatására 47, a középiskoláknál 37 órával többet fordítanak, mint az 1897/98-iki tanévben.

Az iskolaszék áll egy vezérbizottságból, melynek elnöke Neumann Antal dr., tagjai az egyes kerületi bizottságok elnökei, másodelnökei s a hitközségi tanfelügyelő, jegyzője a bizottságnak Steiger Lajos dr., a hitk. titkárhelyettese. Kerületi bizottság van 6, minden kerületben egy és pedig a IV. kerületi 20 tagból áll, elnöke Farkas Emil dr., másodelnöke Mandel Samu dr., az V. kerületi 23 tagból áll, elnöke Neumann Antal dr., alelnöke Politzer Illés dr. a VI. kerületben van 36 bizottsági tag, a bizottság elnöke Klein Fülöp dr., másodelnöke Bacher Vilmos dr. a VII. kerületben 25 tag van, Weisz Jakab dr. elnök és id. Glass Izor dr. másodelnöke alatt. A VIII. kerületben 25 tag van Mandel Samu dr. elnöke alatt és a IX. kerületbeli bizottság 11 tagból áll Réthy Mór dr. műegyetemi tanár elnöke alatt.

Az iskolaorvosi bizottságról már megemlékeztünk, ez áll 20 tagból, elnöke Tenczer Pál, előadója id. Glass Izor dr. és jegyzője Mohr Mihály dr.

A tanszemélyzet három szakosztályra van felosztva, egy elemi népiskolai, egy polgári és egy középiskolai szakosztályra, a melyben a felmerülő paedagógiai kérdésekről a tagok évenként több konferenciát tartanak és így az oktatásügyet minél egységesebbé teszik. Ha végig pillantunk a felsorolt adatokon, e sorokat nem zárhatjuk, hogy azon férfuról meg ne emlékezzünk, a ki a pesti izr. hitközség oktatásügyének lelke és intézője, azon páratlan, buzgó tanfelügyelőről, a ki oly kiváló ügybuzgalommal és tapintattal vezeti a hitközség tanügyét, hogy méltán elismerik kiváló tanférfiak és a hitközség vezérférfiak, miszerint soha a hitközség tanügyének vezetése jobb kezekben nem volt, mint jelenleg; bátran remélhetjük tehát, hogy az itt-ott mutatkozó hézagokat és hangoztatott kívánalmakat is a hitközség határt nem ismerő aldozatkészége mielőbb be fogja tölteni. i—r.

— Kérés Mócsy Antal orsz. képviselőhöz. Nagyságos képviselő Ur! A »Zsidókérdés Magyarországon« című füzetben Nagyságod is irt egy cikket, minél fogva föl kell tételeznem, hogy összeköttetései vannak a havi-iratnak készülő, nevezett irattal, melyen sem kiadó, sem szerkesztő megnevezve nincsen és melyen csak az van: Irták többen.

Mint hogy a »többek«-hez nem fordulhatok helyreigazitással (nem hiszem, hogy a kiadó épen azt akarta, hogy meg ne találják) Nagyságodhoz fordulok kéresemmel, az egyedülihez, kit a »többek« között ismerek és kit lapom előfizetőjéül van szerencsém tisztelni.

Nagyságos Uram!

Az a füzet, melybe Ön is irt és mely csak e héten jelent meg, kétségbeeső jajkiáltással teli megjegyzésektől kísért, az »Alliance Israelite Universelle«-nek egy levelét közli, melyet a külföldi antiszemita lapok, melyek már régebben közölték, már hetekkel előtt az első betűtől az utolsóig hamisnak jelentettek ki, aminthogy igaz is, hogy rendesen működő agy olyan levelet nem produkál.

Ebben az esetben az az agy antiszemita, az agya volt, a minő már máskor is röpitett ki ilyen körleveleket az Alliance nevében, gondolván, hogy ha meg is czáfolják, valami csak rajtuk tapad a megrágalmazottakon, a mi antiszemita erkölcs szerint tiszta rebach.

Nagyságod nem *ilyen* antiszemita, sőt Önmaga azt állítja, hogy egyáltalában nem antiszemita, nos, ha ez így van, rajta kell, hogy legyen, hogy amit még Vergani lapja is megtett, hogy t. i. a körlevelet hamisítványnak jelentette ki, megtegye az a vállalat is, melyben Nagyságod közreműködik, és mely, — vagyok annyi gavallériával, hogy ezt föltegyem róla, — mikor azt a levelet közölte és kommentálta, nem tudta még, hogy hamisítványt állít oda valónak, ámbár, mint már mondtam, az osztrák antiszemita lapokban a czáfolat a sajtótörvény 19. §-a alapján már hetekkel ezelőtt jelent meg.

A »Alliance Israelite Universelle« állítólagos levele, melyet a füzet, melybe Ön is dolgozik, való igaznak állít oda, így hangzik:

»Szeretett hittestvérek!

Az egész világon nincs a mi érdekeinknek megfelelőbb ország, mint Galicia. Legyen tehát ez az ország egészen a miénk. — törekedjétek ottan mindenütt a végsőkig kiszorítani a keresztényeket, máig megszerzett pozíciókat ott fentartani és legyetek az egész ország parancsoló uraivá. Törekedjétek minden keresztény vagyont megszerezni és urrá lenni azokban. Amennyiben ehhez az eszközök hiányzanának, megkapjátok azokat tőlünk, bármennyire legyen szükségetek.

Az ezen célra szolgáló kegyes adományokat gyűjtjük és az eredmény minden várakozásnál már eddig is nagyobb. Minden legjobban megy, kívánságunk szerint. Hogy a galicziai földbirtok, keresztény kezekből kizárólag a ti birtokotokba juthasson, — a gyűjtésben pénzarisztokráciánk is részt vesz. Adományok érkeznek Hirsch bárónától, Rotschild bárótól, Bleichrödertől stb.

Fogjátok tehát szeretett hitsorsosok teljes erővel és erélyvel a munkához, hogy a szándékolt célt mielőbb elérjük közlött utmutatásunk szerint.«

Gyűlölettől meg nem vakított ember úgy is tudta, hogy a kulturális és emberbaráti célokat követő Alliance ilyen levelet sohasem irhatott, de még ha antiszemizmusból szenved is az ember és zsidó társulatról szives-örömmel elhiszi a legnagyobb gonoszást és a legnagyobb örületet is, akkor is, ha a *tisztességes* nevezetre igényt tart, tartozik jóvátenni tévedését és arra, ami hamisítványnak bizonyult, rámondani, hogy hamisítvány, amivel természetesen elesik mind az a följajdulás is, mit annak a levélnek a közlöje ahhoz fűzni jónak látott.

Perczig sem kétkezem, hogy Nagyságod intézkedni fog, hogy a helyreigazítás megtörténjék, mert ha ez elmaradna, Nagyságod mint becsületes ember pillanatra sem vegyülhet többé olyan emberek közé, kik ilyen eljárás által maguk is a hamisítók czinkosaivá válnak.

Fogadja, képviselő ur tiszteletem kifejezését, melylyel vagyok aláztos szolgálja. **Szabolcsi Miksa.**

— **Jekelfalussy Józseftől**, a kir. központi statisztikai hivatal igazgatójától, a tudományos akadémiában tartott fölolvasására vonatkozó, lapunk előző számában megjelent cikkünkre, a következő levelet vettük:

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Becsés lapja f. évi december 11-iki számában »Megjegyzések Jekelfalussy József adataihoz« czimen a tek. szerkesztő ur tollából egy cikket közöl, a mely »Az egyházpolitikai törvények hatása« czim alatt f. hó 5 én a magyar tudományos akadémiában tartott fölolvasásomnak a zsidókra vonatkozó részével foglalkozik s különösen fölolvasásomnak a zsidók egyházi életének nyelvi viszonyait ismertető részéhez meglehetősen érzékenykedésre valló megjegyzéseket fűz.

Előre bocsátva, hogy az egyházi és hitéletre vonatkozó adatok, valamint a többi felekezetre nézve az

illető plébánia és lelkészi hivataloktól, úgy a zsidókra nézve a hitközségi elnökök és rabbinusok útján, minden egyéb batóság közreműködése nélkül közvetlenül gyűjtettek be, azt hiszem czikkiró ur is el fogja ismerni, hogy az adatokat hozzáértőbb emberekkel aligha gyűjthetem volna, s arról, hogy a tudósítók a statisztikai hivatalt fölültették volna, szó sem lehet, mert alig tehető föl, hogy a rabbinusok szándékosan hamis s különösen magyar nemzeti szempontból adatokat vallottak volna be. De azt sincs okom fölteni, hogy az adatszolgáltatók tévedésből adtak volna helytelen adatokat, mert a hozzájuk intézett kérdésnek világos szövegzése (Az istentiszteletnél szokásban van-e a hitszónoklatok tartása, s ha igen, kizárólag vagy túlyomóan milyen nyelven? Tartatják-e időnkint más nyelven is hitszónoklat és pedig mily időközökben és mely más nyelven?...) nézetem szerint minden értelmezést kizárt.

A mennyiben pedig netalán a tekintetes szerkesztő ur a szóban forgó adatokat annak daczára, hogy azokat, a mint ezt magában a felolvasásban is jeleztem, az e tekintetben legilletékesebb egyének, illetőleg az izraelita hitközségek útján gyűjtöttem be, mégis megbizhatatlannak tartja, ez esetben is cikkét nem alulirothoz, hanem az izraelita hitközségi elnökökhöz és rabbinusokhoz kellett volna intéznie, mint akik az adatokat szolgáltatták, és azokért kizárólag felelősek.

Én azonban részemről meg vagyok arról győződve, hogy a kérdéses adatok egészben véve a valóságnak megfelelnek, valamint arról is, meg vagyok győződve, hogy az igazság tárgyilagossága ismerete e tekintetben, a mint a magyar nemzeti ügynek úgy a hazai zsidóságnak is végeredményben csak javára szolgálhat, mert az illetékes köröket csak fokozottabb buzgólkodásra ösztönözheti. Némi sajnálattal véltem tehát becses cikkének sorai között olvashatni, mintha engem e kérdésnél valamely animozitás vezetne, a melynek még legszelidebb alakban kifejezett gyanuja is annál rosszabbul eshetik nekem, mivel azt hiszem, számtalanszor adtam annak jelét, hogy a zsidóság körében mutatkozó magyarosodást, a mennyiben tényleg fennforog, mindenkor nemcsak a legőszintébb elismeréssel, hanem a legélénkebb örömem és rokonszenvem nyilvánításával is szoktam kísélni.

Kiváló tisztelettel

Jekelfalussy,
igazgató.

A levélre, melyben a királyi statisztikai hivatal tudós igazgatója *mitsem czáfol meg* azokból, miket szóvá tett adataira megjegyeztünk, csak az a mondani valónk, hogy szégyen fog el, midőn el kell ösmernünk, hogy vannak rabbinusok és zsidó hitközségi elnökök Magyarországon, kik tudatlanságból — mást nem tételezünk föl — hamis adatokat irnak a hozzájuk hivatalosan beküldött kérdőívekbe. Tán kitaníthatná e dolgokat illetőleg vezetése alá tartozó bizonyos hitközségeket az orth. közvetítő-bizottság, vagy, helyesebben, ennek a hivatalnak ellenlábasá, a máramaros-szigeti csodarabbi, ki csak pár hét előtt hiveivel táborba szállt Érmihályfalván. Az ő szűkebb pártjából kerültek ki azok az adatok, melyeket most mindnyájunknak lobbantanak szemünkre. A mi ő méltósága levelének utolsó passzusát illeti, azt meglegedéssel és köszönettel vesszük tudomásul.

— **A zsidó nem nemzetiség.** A pesti hitközség múltévi közgyűlésén dr. Schwarz Gyula szóvá tette, hogy egy polgári iskolai földrajzban, mely hivatalosan engedélyezett tankönyv, a zsidó Magyarországon mint külön nemzetiség van feltüntetve. Ezen hibás megjelölés ügyé-

ben az Izraeliták országos irodája előterjesztést intézett a vallás és közoktatásügyi miniszterhez, akinek megbízásából most következő leirat érkezett az irodához:

Másolat: Magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter. 4490. eln. szám. Az izraeliták országos irodájának. Folyó évi október hó 3-án, 21707. sz. a kelt előterjesztésére értesitem az Irodát, miszerint intézkedtem, hogy a Kozma Gyula-féle »Leányiskolai földrajz polgári és felsőbb leányiskolák 2 ik osztálya számára« című kézikönyv 40-ik lapján található s *kifogásolt kifejezés lehetőség szerint már a forgalomban levő 5-ik kiadás meglevő példányaiban, de mindenesetre a legközelebbi 6-ik kiadásban kiigazítsassék.* Budapest, 1898. november hó 26-án A miniszter meghagyásából: Molnár s. k. miniszteri tanácsos, elnöki titkár.

— **Vaskorona rend.** Ő felsége a király *Neuschlosz* Marczelt, a honvédségi tisztképző és nevelőintézetek elhelyezésére szolgáló épületek létesítése körül szerzett érdemei elismerésül a harmadosztályú vaskorona renddel tüntette ki. A kik a kitüntetett nagyiparost ismerik — és ki nem ismerné? — mind örömmel vesznek tudomást a királyi elismerésről, melyre *Neuschlosz* Marczel nem csak mostani kiemelt érdemeivel, hanem a millennáris kiállítás építkezései körül szerzettekkel és főképpen széleskörű jótékonyágával szolgált rá. *Neuschlosz* Marczel már előzőleg kapott kir. tanácsosi címet és *Ferencz József* rendjelet kétségtelenül ama nagy közgazdasági tevékenysége méltánylásául, melyet mint nagyiparos, ugy gyakorlati, mint elméleti terén fejt ki. *Neuschlosz* ugyanis az Orsz. Iparegyesület vezetőségében is jelentékeny szerepet tölt be, tagja az orsz. izr. kézmű- és földművelési egyesület választmányának és mint szabadkőmives-nagymester a társadalom számos baján anyagi támogatással és humanus intézmények teremtésével segít.

— **Hirsch Klára bárónőt** a nagy emberbarát özvegyét, amint megirtuk, ő felsége a király, a magyar kormány előterjesztésére az Erzsébet rend első osztályú jelvényével tüntette ki. A báróné neve a kinevezési okmányban — a hivatalos lap közlése szerint — látesen *Máriának* van jelezve, amely hibát a hivatalos lap eddigelő helyre nem igazította, de az okmány — értesülésünk szerint — *Hirsch Klára* bárónőt vallja már kitüntetettnek. Ugyanitt megemlítjük, hogy német és főképpen osztrák felekezeti lapok ezt a kitüntetést úgy mutatják be mint az osztrák császár tényét az uralkodói jubileum alkalmából. A következőt, tekintve azt, hogy *Hirsch* bárónő a jubileum alkalmából másfélmillió frtos osztrák alapítványt tett, helyes is volna, a tény azonban az, hogy a báróné magyar kitüntetést kapott, a magyar kormány előterjesztésére ama nagy szabású jótékony munkásságáért, melyet magyar földön fejt ki ugy a felekezeti intézményeink körül, mint felekezeti jelleget nem ismerő jótékonyági irodájával.

— **Az aradi izr. nőgyesület népkönyhája** az idén negyedik évfolyamába lépett. Mikor az intézményt megalakították annak vezetőjeül a nőgyesület elnöknője, *Neumann Fűrst* Mária, dr. *Adler* Lipótnét nyerte meg, aki három évi áldásos munkásságával az intézményt fölvirágoztatta, de most visszalépett tisztétől. Elhatározását a nőgyesület sajnálattal vette tudomásul s helyébe a népkönyha igazgatására *Tenner* Józsefnét választották, kinek a kijelölt nyomokon könnyű lesz haladnia. A népkönyha idej megnyitása már az új vezetés mellett történt. Az első napon 60 gyermek és felnőtt kapott ebédet, míg a nagyobb tanulókat külön teremben vendégelték meg.

— **A losonczyi rabbiszék,** miután tulajdonosát *Spira* Salamon drt. Miskolczon választották meg, vagy félévig

betöltetlen volt. Folyó hó 11-ikén azonban megválasztották az új rabbist, a ki nem nagyon régi, de már ismert ember. *Vajda* Béla dr. az eddigi abonyi főrabbi a losonczyi rabbiszék új gazdája, aki a budapesti rabbiszeminárium-ból került ki, remek magyar szónok és irodalmi téren is sikerrel működik.

— **Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat** f. hó 18-ikán vasárnap délelőtt 10 órakor tartja meg ez évi első felolvasó ülését. A felolvasó ülésen előbb az elnöki megnyitón és a titkári jelentésen kell átesni. A felolvasó *Blau* Lajos dr. tanár lesz, de hogy miről fog felolvasni, azt a meghívó nem közli. A felolvasás után választmányi ülés kerül sorra, amelynek tárgya az 1899. évi költségvetés megállapítása.

— **A helynevek orsz. bizottságába,** melyet a belügyminiszter nevezett ki a községek törzskönyvének megszerkesztésére, ott találjuk *Acsády* Ignác dr. akadémiai tagot és *Szántó* Mihály dr. min. tanácsost.

— **Szegény gyermekek öröme.** Ilyenkor chanuka beköszöntésekor, sőt már előtte is, a legtöbb zsidó hitközségben örömet szereznek a szegény iskolás gyermekeknek, fiuknak, lányoknak egyaránt. Ellátják őket télre való ruhával, sőt itt-ott egy fejedelmi lakomát sem sajnálnak tőlük. A szegény gyermekeknek téli öröme, hol nyilvános jellegű ünnepélyességgel jár, hol csak otthon a szegényes lakásokban, a hozzátartozók körében, szerez boldogabb pillanatokat. Chanuka előtt, de különösen most a chanuka hetében több olyan tudósítást kaptunk, amelyek a zsidó hitközségekben általában elterjedt téli jótettekről, nevezetesen a szegény gyermekek megajándékozásáról adnak számot. A tudósítások rövidre fogva, ezek:

Budapest. A pesti izr. hitközség négy rendbeli iskolájában 500 szegény gyermeknek adott teljes téli ruhát és az izr. tanítóképző 30 arra szoruló növendékének téli ruha szükségletéről is gondoskodott. A kiosztás ünnepélyesség nélkül történt, s a megjutalmazottak közül különösen a kisebb gyermekek nem is tudják, kiszereztek nekik örömet. Ők azt hiszik, hogy szüleik, s a szegény szülőknek is jól esik, hogy gyermekeik szemében ők a jótézők.

Miskolcz. Az izr. nőgyesület 200 szegény gyermeknek szerzett örömet azzal, hogy téli meleg ruhákkal látta el őket. A kiosztás alkalmából rendezett ünnepségen *Spira* Salamon dr. hitszónok és *Ixel* Sámuel dr. iskolaszéki elnök hatásos beszédeket mondtak.

Győr. 126 mindkét nembeli szegény iskolás gyermeket látott el, a győri és győrszigeti izraelita nőgyesület teljes téli öltözettel. A kiosztás a hitközségi tanácsteremben rendezett ünnepélylyel járt, amelyen *Schwartz* Mór dr. főrabbi nagyhatású beszédet tartott. Miután a megjutalmazottakat nevében egy V. oszt. tanuló köszönetet mondott, a gyermekeket süteménnyel és gyümöccsel gazdagon megvendégelték.

Buda. A budai izr. hitközség, *Chebra Kadisa* és nőgyesület együttes fáradozásai folytán 74 gyermeket látta el meleg téli ruhával. A kiosztást chanukaünnepélylyel kötötték össze, melynek a főtemplomban történt lefolyása után a hitközség és *Chebra Kadisa* előjárósága *Szabolcsi* Izidor dr., a nőgyesület *Steiner* Mórné vezetése alatt a hitközség tanácstermébe vonult, ahol a felruházott gyermekek és számos vendég várta őket. Itt *Goldberg* Rafael dr. megkapó ünnepi beszédet mondott, mely után *Steiner* Mórné, dr. *Wittmann* Mórné megvendégelték a kicsinyeket, akik elé a szemnek száznak kedves falatokat *Goldberg* rabbiné és leányai: *Berta*, *Zseni* k. a. *Steiner* Mórné és leányai *Sárika*, *Margit* és *Elza* k. a. dr. *Kohn* Dávidné és *Wasszermann* Lipótné hordták

Ó-Buda. Az ó-budai hitközség 76 gyermek téliruházatáról gondoskodott. Közülök 52 fiu és 24 leány. Az emberszeretet e szép művét minden ünnepélyesség nélkül, csöndben hajtották végre.

Nagyvárad. Az újvárosi községi iskola helyiségeiben az izraelita nőegyesület 70 leánygyermeket látott el téliruhával, még pedig valláskülönbség nélkül. A ruhakiosztás előtt *Gerő Ármin* egyesületi titkár beszédet intézett a kicsinyekhez, akiknek nevében az iskola tanító-női mondottak köszönetet. A megjutalmazott gyermekek uzsonát is kaptak. A ruha kiosztást több választmányi tag segítségével *Schütz Albertné* egyesületi alelnökne végezte.

Pécs. A pécsi izr. nőegyesület 58 gyermeknek adott teljes téli ruhát ünnepély kapcsán, melyet a tápintézet megnyitásával egyidejűleg rendeztek. *Perls Ármin dr.* főrabbi pompás alkalmi szónoklatot mondott. Az ünnepélyen a hitközség előjárósága *Nemes Vilmos dr.*, a nőegyesület választmánya pedig *Weiler Sarolta* elnökasszony vezetése alatt jelent meg.

Veszprém. A Hochmuth Ábrahám egyesület 40 gyermeket látott el téli ruhával, 30 tanulónak pedig könyveket és tanszereket adott. A kiosztás ünnepélyességgel járt, amelynek szónoka *Klein Arnold dr.* főrabbi volt.

Magántermészetű, de azért a jötevők hiténél fogva határozottan felekezeti jellegű ilyen gyermekfelruházások voltak még:

A budapesti **Heidelberg-féle kémiai gyárban**, ahol a gyártulajdonosnak Heidelberg Tivadar drnak neje 120 munkásgyermekek látott el téli ruhával és uri ozsonnával.

A **Gyermekgondviselés** című asztalsársaság, mely a Holczer-féle Andrassy-uti kávéházban ülésezik, 80 szegény gyermeknek szerzett téli ruhát, akiket a kiosztás alkalmával a kávéház is vendégelt.

— **Ovációk.** *Fürst* Jakab előtt, kinek nemesítéséről már megemlékeztünk, eme kitüntetés alkalmából a magyar keresk. csarnok, a hitelezők védőegyesülete, a tudakozó és inkasszó egyesület, a fővárosi keresk. betegsegélyző pénztár, a kereskedő ifjak társulata és az utazó kereskedők egyesülete testületileg vagy küldöttségileg tisztelegtek s meganyian kifejezésre juttatták örömeiket, melylyel a királyi kitüntetést fogadták. — *Schmidl* Sándor budapesti nagykereskedőt, mint megirtuk, a főváros egyesítésének jubileuma alkalmából a királyi kitüntette. Ez elismeréshez az Erzsébetvárosi kör és az Erzsébetvárosi bank a napokban nagyobb küldöttség útján gratulált a kitüntetettnek. *Schmidl* Sándor a kitüntetés alkalmából a fővárosnál 4000 koronás alapítványt tett a VII. ker. jótékonyegyesület és a VII. ker. Barcsay-utcai gymn. segélyalapja javára.

— **A nyitrai izr. hitközség iskolaavatási ünnepén**, mely, mint jelentettük, f. hó 8-ikán folyt le, jelen volt *Thuróczy* főispán, *Kostyál dr.* főjegyző, *Thuróczy dr.* megyei főorvos, *Rudnay dr.* főgármester, *Rédéky* kapitány, *Sedivy*, *Hevera*, *Ocskay* lelkészek a helybeli tantestületek és több környékbeli tanító; a tanfelügyelő azonban, sem helyettese, nem jelent meg, ami feltűnést keltett. Az ünnepség lefolyásáról már számot adtunk s itt még csak azt jegyezzük meg, hogy a nyitraiak új iskolája, melynek felavatásánál csupa magyar beszédek hangzottak el, 50,000 frtba került.

— **A szerajevói rabbiállás**, mely *Funk* Sámuel drnak pozsonyi rabbiva történt megválasztása folytán megürült, új gazdát nyert. Folyó hó 11-ikén választották meg az új papot, *Wesel* Sámuel dr., aki vallásos tanulmányait Pozsonyban végezte, míg az egyetemieket Bern-

ben. A mostani szerajevói pap csak 27 éves, Váczon született s jó magyar szónok is.

— **A makói hitközség kegyelete.** *Steinhardt* Márk volt hitközségi jegyzője és igazgató-tanítója emléket a makói hitközség szépen tisztelte meg. Halálának első évfordulóján ünnepélyesen adta át sírkövét rendeltetésének. Ez alkalomra az elhunyt fiai: *Steinhardt* Mór községkerületi alelnök Aradról, *Steinhardt* Bódog dr. Ujpestről Makóra érkeztek. Az ünnepségen a kegyeletes hitközség részéről *Dózsa* Sámuel dr. elnök, *Pártos* Izsó alelnök, *Kecskeméti* Ármin dr. főrabbi, a Chevra gondnokai, a tantestület s az elhunyt számos tanítványa jelent meg. *Weisz* Ármin főkantor éneke után a sírkőről leeresztették a burkolatot, a mire *Kecskeméti* Ármin dr. főrabbi nagy melegséggel méltatta az elhunyt félszázados munkásságát. A hatásos beszéd után újra gyászima következett. A sírkő lapidáris héber fölirata *Rosenberg* Sándor dr. aradi főrabbinak, az elhunyt egyik leghalásabb tanítványának tolla alól került ki.

— **Halálozások.** Az esztergomi zsidóságnak nagy gyásza van. *Felsenburg* Károly, a Chevra Kadisa egyesület elnöke és a hitközség alelnöke, f. hó 12-ikén, 80 éves korában, 53 évi boldog házasság után, jobb létre szenderült. Aminthogy a felekezetnek élete utolsó órájáig lelkes munkása volt, azonképen üzleti tevékenységét is egészen a közel multig fáradhatlanul folytatta. 13-ikán temették szokatlan nagy részvét mellett a primási városban, melynek lakossága osztály és felekezeti különbség nélkül megjelent a végtisztességadáson. Az Iparbank tisztviselői testületileg jöttek el, mert az elhunyt ezen intézetnek egyik alapítója volt. Az elhunyt koporsóját a Chevra Kadisa tagjai vállukon vitték a templom előtti térre, ahol a templomi kar éneke után *Weisz* Izsák dr. főrabbi bucsuztatta az esztergomi zsidóság nagy halottját, méltatván azon érdemeiket, melyeket a megboldogult mint a hitközségnek 36 éven át volt képviselője, 29 évig volt alelnöke, a Chevra Kadisának 22 évig volt elnöke, a felekezeti közügyek bajnoka és a jötevésnek egyik áldozatkész katonája méltan szerzett. A megboldogult hitközségén kívül, özvegye, egy fia Gyula, és több unokája gyászolja.

Özv. *Ries Viktorné*, szül. *Kreutz* Betti, egy előkelő családnak szeretettel övezett matronája f. hó 14-ikén 75 éves korában elhunyt. *Neumann* Ármin dr. orszgy. képviselő nejének édes anyja volt a megboldogult, akit jótékonyága miatt sokan tisztelték becsültek a fővárosban. Az elköltözött huzamosabb ideig betegeskedett, miből valósággal megváltás volt a halál. A temető halottas házából vitték örök nyugalomra és bár az idő is kellemetlenkedett, a főváros előkelő társadalmának hölgyei közül igen sokan jelentek meg a ravatal körül, hogy osztozzanak dr. *Neumann* Árminné szül. *Ries* Amália a fővárosi társadalom e szeretetreméltó érdemes tagjának gyászában. Az elhunyt matronát *Kohn* Sámuel dr. főrabbi szívhez szólóan bucsuztatta el nagy számú tisztelőitől és hozzátartozóitól.

— **A berlini hitközség tagjai foglalkozásuk szerint.** A berlini hitközség tagjai a választói lista szerint, polgári foglalkozásukban a következő csoportokba sorolhatók: 716 orvos, közülök 4 titkos orvosi tanácsos; 14 titkos egészségügyi tanácsos, 61 egészségügyi tanácsos, 362 ügyvéd, közülök 21 igazságügyi tanácsos. Jogi szakmán van továbbá: 20 ams- és landesgerichts-rath, 5 amsrichter, 1 állami ügyészégi titkár, 1 amsgerichts-titkár és 1 landesgerichts-titkár. Állami szolgálatban áll továbbá 45 egyetemi tanár; (közülük 2 kormánytanácsos), 45 egyetemi magántanár, 26 gymnáziumi tanár, 1 titkos követségi tanácsos, 3 számtanácsos, 3 kormánytanácsos.

Az építés szakmán van: 15 állami építőmester és 3 állami vasuti felügyelő községi szolgálatot teljesít, 5 városi tanácsnok, 2 városi építőmester, 4 városi assessor, 1 syndikus, 1 anyakönyvvezető, 2 városi tisztviselő, egy iktató, és 1 adófelügyelő. Postai szolgálatban van 11, vasuti szolgálatban 4 tag. A művészek között találunk 34 zenészt és zeneszerzőt, 22 festőt, 17 színészt, 4 színházigazgatót, 2 szobrászt, 1 kir. tanácsost. A tudományos szakokon lévők közül megemlítendő: 83 műépítész és építőmester, 39 vegyész, 59 gyógyszerész, 2 rektor és 63 író. A zsidó kézművesek közül első helyen állanak a zsidók, számszerint 169-en, aztán a szücsök 73, az óráások 28, a cipészek 27, a könyvnyomdászok 21, az üvegesek 18, az aranyművesek 15 taggal stb. következnek.

— **Tanuló lányok otthona.** Erzsébet királyné, illetőleg császárné emlékének megőrzésére érdekes alkotást hoztak létre a bécsi zsidó asszonyok. Az új alkotás neve ez: Első bécsi tanuló lányok otthona. A lipótvárosi jótékony nőegyesület, melynek *Kohn* dr. csász. tanácsosnak neje az elnöke, már tavaly indította meg az új humanus intézmény megteremtését célzó mozgalmat. Ilyen intézmény eddig sehol sincs. Célja, hogy a szegény ipari, kereskedelmi tanuló-leányoknak tanulásuk idejére lakást adjon. Az intézetet fenntartó egyesületnek 1000 tagja van.

— **A lipótvárosi jótékonyági egyesület Mezei Mór** orsz. képviselő elnöklete alatt e héten tartotta tizenötödik közgyűlését. A bemutatott évi jelentés szerint az egyesület a lefolyt évben 1003 szegény tanuló ruházataról gondoskodott. A megejtett tisztújítás alkalmával elnökke *Mezei Mór* drt, titkárvá *Fraenkel Sándor* drt, pénztárossá *Beck Dénest* választották. A számvizsgáló bizottságba hitfeleink közül *Birnbaum Imre* és *Fón Dezső* kerültek.

— **Kétszáz éves kórház.** A bécsi hitközség kórháza a napokban jubilál, kétszáz éves tisztes multat fog megünnepelni. A bécsi zsidóknak már a tizennegyedik században is volt kórházuk, amely a belvárosi Judenplatzon állott. Mikor a zsidók 1625-ben az Unter Werdbe a mai Lipótvárosba költöztek át, akkor a kórház is oda került. 1670 évi február havában azonban elzavarták a zsidókat és épületeiket eladták. Ezen eladott épületek között volt a régi zsinagóga, most a régi Pfarrgasseban plébánia templom, a zsidó kórház stb. Az elzavart zsidókat lassanként visszahivogatták Bécsbe s a visszatért családoknak egyik első dolguk az volt, hogy a zsidó kórházat fölépítsék. Az építés a híres Oppenheim Sámuel műve. Az új zsidó kórház a seegassei még most is meglévő régi zsidó temető szomszédságába került, ahol Oppenheimot is örök nyugalomra tették. Körülbelül 100 évvel később, 1793-ban átépítették a régi zsidó kórházat, amely 1873-ig teljesítette hivatását. Ebben az évben azután átköltözött a bécsi zsidóknak ősi humanus intézménye azokba a helyiségekbe, melyeket teljesen modern komforttal a Rothschildok építtettek. Ez a kórház is immár negyedszázados.

— **Hymen.** *Propper* Samu, turai földbirtokosnak és Szabolcs megye egyik legtekintélyesebb virislistájának leányát eljegyezte *Popper* Károly, a Laczkó és Popper, általános tiszteletnek örvendő budapesti nagykereskedői czég egyik beltagja.

— **Iskolai alapítvány.** Néh. *Schwarz* Ábrahám Nagyváradon 2000 frtot hagyott iskolai alapítványnak. Az örökhatározó végrendeletének végrehajtója, *Berkovits* Ferencz dr. az alapítványt, melyből nagyváradai szegény sorsu, jól tanuló gymnasiumi növendékek segélyezendők, bejelentette a polgármesternek, aki a Zion egyesület ajánlatára, a segélyeket odaitéli.

— **A bécsi hitközség 1899. évi költségvetését** az előjáróság a minap állapította meg. E szerint a bevételek 744,059 frt 20 krnyi, a kiadások 795,932 frt 06 krnyi összeggel vannak előirányozva. Az előirányzott deficit tehát több mint 50,000 frt.

— **Mi a zsinagóga.** Ezen a czimen mult héten hir jelent meg lapunkban, a mely a kolozsvári orth. kántornak azt a szándékát, hogy belépti-dij mellett rendez channuka-ünnepélyt a zsinagógában, erősen megróttá. Evvel szemben most az illető, *Bernstein* Izidor kántor, magyar nyelven nyilatkozatot küldött be hozzánk, a melyben eljárása jóhiszeműségét azzal igyekszik mentesíteni, hogy hasonló channuka-koncerteket Lengyelországban, a honnan ő jött, belépti-dij mellett szoktak rendezni. A kérdéses koncertes channuka-ünnepélyt különben Kolozsvárt — miután meggyőződött róla, hogy az ott rosz vért szül — megtartotta ugyan, de *belépti-dij nélkül*, a falragaszokat pedig, melyek a belépti-dijas vallásos ünnepre szólítottak, idejekorán leszedette. A kolozsvári orth. kántor jóhiszeműségét kétségbe vonni nincs okunk, a tisztázó nyilatkozatot tehát nem hallgattuk el.

— **Vallás tan az elemi népiskola VI. osztálya, valamint az alsófoku ipar- és kereskedelmi iskolák számára.** A pesti izr. hitközség megbizásából írta *Lévai Izor* vallástanító. Felekezeti tankönyvirodalmunk egy új és becses termékkel gazdagodott. Szerző fent-czimzett munkájában tömör rövidséggel oly gazdag anyagot nyújtja a vallásoktatásnak, mely egy buzgó és szakmájáért lelkesedő tanító vezetése mellett hatását az ifjuság egész érzelmi világára el nem tévesztheti.

Csak helyeselni tudjuk, hogy szerző könyvében a történeti oktatásra oly nagy súlyt fektet és szerencsésen megtalálta azt az alaphangot, melyen az ifjusághoz szólni kell, hogy lelkesedését és vallásának történeti multja iránti meleg érdeklődését felkeltse. Az irány ki van jelölve és csak a tanító egyéniségétől függ, hogy hallgatóságának kora és értelmi fölfogásához mérten a nyújtott anyagot kibővitse vagy rövidebbre szabja. A könyv tartalomra nézve a következő főcsoportokra oszlik: a) Történeti rész a második templom fölépítésétől a zsidó állam megszűnéseig. b) A zsidók társadalmi helyzete a mai napig. c) Irodalmi rész, a hitbölcsezet megteremtése. d) A zsidó vallás erkölcs tanai. e) Az istentisztelet szertartása. Midőn azonban az érdeemes szerző előadását és rendszerét helyeslésünkkel követjük, vannak egyes pontok, hol véleményünk nem találkozik. Így pl. a 84. lapon a *szülők és gyermekek közti viszony, a felebaráti- és hazaszeretet* nem annyira erkölcs-, mint kötelességtanok. A *görög uralom* helyett helyesebb volna: a *szír uralom*, mert Antiochus Epiphanes szír király volt, noha a hellenismus érdekében indított pusztító háborút a zsidók ellen. A 73. lapon az *ómer kévének* van értelmezve. Ezt a hibát a többi hittani könyvekből vette át. Mózes II. könyve, 16 fejj., 36. v. azt mondja, hogy az *ómer* egy *éfunak*, tehát *ümmértéknek* tizedrésze volt, míg Mózes III. könyv, 2. fejezet, 14. v. nyilván megfejtja az *ómer* áldozat mibenlétét; a mi azután ki nem zárja, hogy e szó más esetekben *kévét* is jelentett. A 67. lapon pedig a *וְהָבָה* fordításában kellemetlen sajtóhiba csuszott be, a meunyiben *kév* teljes sor kétszer egymásután ismétlődik és értelemzavart okoz. Ezen apró fogyatkozások, melyek egy újabb kiadásban könnyen melőzhetők, a könyv igazi becsét nem érintik, miért is a hazai felekezeti hitoktatók figyelmét a szép magyarsággal és sok szakértelemmel írt könyvre fölhívjuk.

Stern Mór.

LIII. Zsoltár.

Azt mondja szívében a balgatag ember:

Nincs Isten! Romlott ez a világ!

Oh, nincs immár, aki jót cselekednék.

Az emberek undok haramiák.

Lenézett egykor az Isten az égből,

Lenézett e földnek fiaira,

Hogy látná, bölcs eszü van-e közöttük,

Van-e, aki néki hü szívé fia?

De elhajlott valamennyi az Urtól,

És eszeveszett lón mind-valahány.

Óh már nem akadt, aki jót cselekednék,

Egyetlen egy sem e földi tanyán,

Vagy nem eszelős-e mind a halandó,

Ki álnokságra vetemedett,

Hogy elfogyaszsa e nemzet erőit —

Miként valami falat kenyeret?!

Oh, mind ez az álnok czenk-szívé ember

Még sohse borult le Isten előtt.

Csak ott félt mindig nagy remegéssel,

Hol félelem nem vett máson erőt.

Ne félj, ha igaz vagy, e gonoszoktól,

Kik tábort járnak ellened itt,

Mert elszéleszti, elszórja az isten

A gonoszoknak tetemeit.

Ne félj! Megszégyenitheted őket

Éltökben is, ha megsegít Ő,

Ki már éltökben utálatosokká

Bélyegzi meg őket: az Úr, a dicső!

Oh, vajjon mikor száll le Cijónról

Megmentőd, Izrael, mikor jön el?

Ha megtöri népe bilincseit Isten:

Oh, hogyan ujjongna Jákob s Izrael!

Telekes Béla.

Sime Zálmik tüntet.

— Itta: Nagy Endre. —

Az nap igen rossz kedvvel ébredt Sime Zálmik. Két napja nem kapott munkát és ezt rendesen megszokta keserülni ő is, meg a familiája is.

Pedig ha jut is munkához, az sem valami pompás állapot ám. Kora reggeltől késő estig lapátolni a búzát; hordani a nehéz terüt görnyedő vállal; nyelni a magtárak fojtó porát; por lepi el a ruhát, az arcot és a tüdőt és mindezekért bezsebelni este negyven krajczár napszámot — ez bizony nem valami irigylésre méltó dolog. Holott ebből legalább jut kukoriczakenyérre, meg egy-egy sós halra. A kenyér egyik felét megpirítja az ember, a másik felét pedig úgy eszi hozzá. A sós halnak is meg van az az előnye, hogy hol sütvé eheti az ember, hol pedig nyersen.

De most — mondom — még az sem volt. És az étvágy annál nagyobb szokott lenni, mennél kisebb a kilátás az evésre. A kalapját a szemére húzta, valamit vissza motyogott még az ajtóból, aztán neki vágott a városnak.

Az iskolából jövet pajkos gyerekek futkároztak az utcán: azok mind utána kiabáltak:

— Sime Zálmik!

Sime csak magában dült-fült és nyomban elhatározta, hogy amint egy gyereket megcsíphet a csufolódok

közül, kitekeri a nyakát. Épen csak kívánia kellett. Egy gyerek addig ficzánkodott körülötte, amíg Sime hirtelen megragadta a fülénél fogva. Szegény fiu majdhogy hop-párás nem lett a nagy ijedségtől. Sime pedig magához emelte a gyereket és — megcsókolta.

Aztán lassu, vontatott lépteivel csatangolt tovább. Maga sem vette észre, hogy-hogy nem, kiért a mezőre. Tágas pázsit terült el ottan, mesterinasok vasárnapi lapdázó helye szokott az lenni.

Most azonban nagy sereg ember tolongott ottan. Mind ösmerte őket Sime, szegény emberek voltak azok, akárcsak ő. Valami magaslaton Bereczki bá' állott, a vén talyigás. Egész ki volt kelve a formájából az öreg. A két csontos öklét majd elhajintotta magától a nagy hadonászásban; csóka-bajusza pedig mérgesen ökleldözött a szóváltásban. Sime oda vegyült a hallgatóságba. Éhes ember szereti a sokadalmat. Különösen ha az a sokadalom is éhes.

— ...Tisztótt pógárság, kérem szeretettel, — így szónokolt az öreg Bereczki, — miért nincsen nekünk pénzünk? Miért? Mert a gazdag zsidóknál reked minden pénz. Mi talyigázunk, ők pedig prádés kocsin kucséroznak. Hát a zsidó tán külömb embör, mint mink vagyunk? Azért tán, hogy ők feszítették föl Jézus Krisztus urunkat? Menjünk oda, tisztótt pógárság, kérem szeretettel és verjük bé az ablakaikat. Hunczfut a zsidó! Éjjön a czuczilizmus!

— Hát miért volnék én hunczfut?

— Nem Sime, te becsületes ember vagy, mert neked sincs pénzed. — nyugtatá meg őt egy polgártárs.

Hát ha Sime becsületes ember és csak a gazdagok a gazok, akkor miért ne menjen Sime is tüntetni? Eddig még nem gondolt soha arra, hogy miért van a gazdagoknak annyi mindenük és miért nincs neki soha semmije, de most látja, hogy nincs ebben igazság.

Ime, Sime, a jámbor, a csöndes Sime, mostan ott iszkol iromba léptekkel a czuczilistákkal egy sorban és nagyokat handabandázva ordítja:

— Le a tőkével!

Pedig Sime igazán nem haragudott a tőkére, mert nem is tudta, hogy mi az a tőke. Ő csak a pénzre haragszik. De hát ha annyi szegény ember haragszik a tőkére, miért ne haragudjék akkor Sime Zálmik is?

Az előkelő városban azonban csakhamar kikergették a tüntetőket a rendőrök.

— Menjünk a katonavárosra! — orditozták.

A katonaváros — úgy mondják — régentén ghetto volt. csak zsidó lakhatott benne. Tényleg azonban úgy áll a dolog, hogy ma is csak zsidó lakik benne. Alacsony viskókban a vár körül. Itt lakott Sime is.

Sime Zálmik rosszat sejtve, szaladt haza. Utána a tömeg az ablakokat és a gyermekek orrát beverve.

Alighogy szóhoz juthatott odahaza a pihegésében, már beverték az ő ablakait is. Ijédeve szaladt ki a tömeg közé.

— Ne bántsátok az én ablakaimat, hiszen én is czucziz...

Nem mondhatta tovább, mert egynéhány siheder lekapta a tiz körméről és jól megdögönyözte. Aztán mentek tovább.

Sime pedig lassan föltapáskodott a földről, megtapogatta az orrát, hogy megvan-e még, aztán csodálkozva dűnyyögte:

— Ők azt kiáltották, hogy »le a tőkével«. No jó, hát legyen »le a tőkével«. De miért vertek el engem? Itt van a püspök ur, az nem zsidó, de van neki sok pénze. Itt van a képviselő ur, az sem zsidó, de neki is van sok pénze. Azokat nem vertek el. Én nekem nincs pénzem, de vagyok zsidó. Engemet elverték és kiabáltak, hogy le a tőkével. Hát akkor mi az a tőke?...

ESZTERKA.

Szomorujáték négy fölvonásban.

— Irta: Philippson Lajos. —

— Fordította: Haber Samu. —

(Tizenkilencedik folytatás.) *

Hetedik jelenet.

(Nagy terem a krakói városházán. Jobbról a birák helyei, előttük a várnagy széke, mely mellett feszületes kis oltár van, szemben két alacsony ülés a vádlottak számára. A háttérben szabad hely a közönség számára. Legelőször *katonák* jönnek, akik szakaszonként állanak föl. Azután a birák menete következik, élükön a krakói *várnagy*, mellette a *gnesei* érsek. Miután mindannyian helyet foglaltak, a háttér férfakkal telik meg, köztük sok a fekete köpenyeges zsidó. Rövid idő multával belép *Marton páter* és a birák meg a háttér hallgatósága közé áll, később a másik oldalon *Ben József* érkezik, aki előre fordulva mozdulatlanul áll egy oszlop mellé, mögötte mindkét felől egy-egy zsidó. A várnagy föláll.

A várnagy:

Ki kedvelője tiszta szent igaznak,
A büntelent ki ójja és a bünt
Leleplezi a vétkezők bajára:
Isten nevében, ime, megnyitom
A nem csalódható biráskodást.
Ítélete leszen halál, vagy élet,
Min változást halandó nem tehet.
Ki közbe vág, az büntetésbe jut,
S ki rendet itt nem ismer, meglakol.
A foglyokat elővezethetik.

(Leül).

(Két bíró eltávozik).

Nyolczadik jelenet.

Az előbbieket. Ben Himmelt és Eszterkát a birák a terembe vezetik, mögöttük két katona. Eszterka első jelenésében viselt ruhájában. Ben Himmel nagyon elnyűtt, de tiszta ruhában. A várnagy intésére mindketten leülnek.

A várnagy:

Sulyos a vád, mi terhelőnek látszik,
A lobzovi vadonban egy keresztény
Fiut találtak éktelen sebekkel.
Az a gyanú, hogy gyilkosa zsidó.
A tettesek nyoma oly házba vitt,
Ahol ez agg s a lánya is lakott.
Nehéz beszélni ily gonosz dologról,
Amely nagyon természetellenes;
De nincs helyén az érzelem szava,
Midőn az ész az egybekapcsolódó
Jelek nyomán keres ítéletet.
Zsidó, beszélj, tehát, mi válaszod.

(Ben Himmel összerezzen).

A várnagy:

Ne félj, öreg, kapard erődöt össze,
Birák vagyunk mi és ezért örömmel
Fogadjuk el, ha van, mentségedet.
Amint a vétkezőt lesujtjuk, úgy
Megóvjuk azt, ki nem hibás. Ez elv.

Ben Himmel (föláll):

Sok nép előtt mivel sosem beszéltem,
A szófűzés bajos dolog nekem.
Öreg vagyok, korom lenyomja vállam,
De súlyosabb a ráeső gyanú.
Midőn a nap lehűny hegyek mögé,
Fáradt sugára már erőtelen. . . .

A várnagy:

Koczkán az életed, vigyázz, öreg.

Ben Himmel:

Az ifju évek ötlenek eszembe —
Amint a harezos háború tüzeiben

* Lásd az »Egyenlőség« 47. számát.

Bátran csinálja gátul ellenének
A sánczfalat, — a rágalom elébe
Ugy álltam én, a kűsza szálakat
Telő erővel szertebontani;
A fürge elme játszva győzte azt.
De, jaj, ha agg szorúl a védelemre.
Hogy újra óvja melle horpadását,
S melyet a biztos ellen mér reá,
Ütés ne érje háta hajlatát.
Ehez nyulok, ahoz meg kapkodok,
De gyenge ujjaim közül kicsúsznak!
Birák, s oh nép, miért hogy nem kimélik,
A vén zsidót, kinek unott az élet?
Nem ért elég csapástok engem ifjan,
Hogy aggkoromra is maradt belőle?

Marton atya:

Korod hiszen nem őt a büntevéstől!

Ben Himmel:

A büntevés — ah, észre hoz szavad, —
Imé, előttetek a jobbomat,
Mely szándokom remegve teljesíti
Magasra fölemeltem itt és kérдем:
Ki tudja hinni, vádba fogva engem,
Hogy e kezét a vér bemocskolá
S a gyermeket megölni birta volna?
Minő természetellenes: e kar,
A börtönlégbé' mely erőt veszejtett,
Az éltető szabadba jutni vágyva,
Halálcsapással érdemet keressen?
A sir elé, a túlvilág birája
Elé *lépésnyire* kerülve már —
Az agg hogy ontna vért, boszút kiáltót?
Oh, emberek ha vagytok s véretek van,
Ha érzelem tanyája szívetek,
A rút gyanú meg nem foganhat ott.
Ne bántsatok, tovább minek beszéljek,
Beszéd *csak emberek közé* való!

Marton atya:

Ures nyilatkozat sosem bizonyosság,
Elvérezett ruhád szól ellened.

Ben Himmel:

Rabi vagyok, s a hitfelem Jonathas,
A lánya esküvőjét ünnepelte,
Ezért az állatot, mit vágatott,
E napnak reggelén vizsgálni voltam,
Hogy kóser-é szabályaink szerint.
Kezem biz így a hus között motoszkált
S ekép ruhám bevéresedhetett.

Marton atya:

Ajtód előtt találtatott a szán,
A gyermeket melyen erdőbe vitted.

Ben Himmel:

Csak azt a szánt lelék odúm körül,
Amin Jonathas elhozott haza.
Tanum lehet, kihallgatásra kérem.

Marton atya:

Zsidó az is, hazug tanú tehát!

Várnagy:

A kérdés joga, atyám enyém.

Marton atya:

Bocsásd, hogy elragadt a nagy harag,
Mely elfogott, hogy a zsidó tagadja,
Mire tanunk leszen a jó keresztény.

(Folytatása következik.)

* **Családi és nemesi czimerek**, régi festmények javításait, olajfestményeket, művészi kivitelben eszközöl: *Linhart Vilmos*, arczképfestő műintézete, Budapest, VIII., Hunyady-utca 27. szám (saját házában). Telefon.

* Az »Anker« élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deáktér »Anker-udvar«). 1898. évi november havában benyújtott a társaságnál 792 ajánlat 2,022.138 — frt biztosított összegre és kiállított 750 kötvény 1,852.975 — frt összegre. A befolyt díjak összege 525.716 frt — kr., a kifizetett károké 93.795 frt — kr. A 11 havi időszak alatt benyújtott 9730 ajánlat 23,063.151 frt — kr-ra és kiállított 8991 kötvény 20,844.221 frt — kr-ról. Díjakért bevétele 6,350.484 frt — kr. Károkért kifizetett 950.104 frt — kr. A haláleseti biztosításoknál A osztalékterv szerint a nyereségy-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B osztalékterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fizetett ki nyereségyosztalék gyanánt.

A társaság vagyona 1897. december 31-én 62 millió forint. Biztosítási állomány 240 millió forint. Eddigi kifizetések összege 101 millió forint.

A miskolczi »Chewra Kadisa« előjáróságától.

Pályázat.

A miskolczi Chewra Kadisánál elhalalozás folytán megüresedett jegyzői állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Az állással 700 frt évi fizetés, természetbeni lakás és a szokásos mellékjövedelem jár.

Feltételek: A magyar és német nyelv teljes birása, a héber tudományokban, a kettős könyvvitelben és levelezésben való jártasság, legfeljebb 30 éves életkor, szennytelen előélet és erkölcsi magaviselet.

Mindezek a folyamodványban igazolandók.

Nőtlenek előnyben részesülnek.

A jelöltek kötelesek magukat esetleges próbaműködésnek alávetni.

A folyamodványok f. 1898. december hó végeig alólírott elnökhöz küldendők, a ki esetleges kérdezősködésekre fölvilágosítással szolgál.

Miskolcz, 1898. november 13-án.

Schwarz Herman,
elnök.

HIRDETÉSEK.

Nem felekezeti polgári iskolán + + + +
+ + + + + kifogástalanul működő

zsidó vallásu igazgató,

aki elemi-, felső-, nép-, polgári, valamint a felső kereskedelmi iskolákra van tanképesítve és a héber tantárgyakban jártas,

➡ nagyobb zsidó hitközségnél ➡
őhajt megfelelő alkalmaztatást.

Szíves jelentkezés e lap kiadó-hivatalába (Budapest, V., József tér 10. sz.) intézendő »Kiváló tanfőrfiu« czimére.

OSELEDEKNEK

megbetegedés esetében való kórházi ápoltatását

elvallalja, még pedig egyleti költségen és minden mellékdíj felszámítása nélkül, csupán

csak **1 frt 50 krért** évenként

a »ZION« jótékonyági egyesület

VII, Erzsébet-körút 26. — (Telefon 50—49.)

Legismeretesebb
magyar
gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácssal,

ugyszintén

általános árjegyzékkel
vagy részletes

költségvetéssel,

szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

➡ Czimre ügyelni tessék! ➡

BUDAPEST, **HERZ NŐVÉREK** BUDAPEST,
Deák Ferencz-u. 17, Deák Ferencz-u. 17,
I. emel. **aranyhímzők,** I. emel.
Ajánlkoznak mindennemű **aranyhímzések,**
különösen
parócheszek, Tóra-köpenyek, sulchan-terítők,
chupak stb. stb.,
kiválóan izléses, precíz és jutányos elkészítésére, hivat-
kozva e téren szerzett óriási prakszisukra, valamint ugy a
főváros, mint a vidék nagyobb templomainak szállított,
ezekre rugó hímzésekre vonatkozó elismerő levelekre.
Kitüntette { Bécs ... 1890. } Kitüntette.
Budapest 1896.

KÉ
PES CSALÁDI LAPOK.
Szerkeszti: dr. Tolnai Lajos; kiadja: dr. Murányi Ármin.
Előfizetési árak a
„HÖLGYEK LAPJA“ és a „REGÉNY“
melléklettel együtt:
Egész évre 6 frt. — Fél évre 3 frt. — Negyedévre 1 frt 50 kr.
Mutatványszámokat kívánátra ingyen és bérmentve küld a)
»Képes Családi Lapok« kiadóhivatala
BUDAPEST, V., Vadász-utca 14.

A legkiválóbb orvosi kapacitások

legmelegebben ajánlják az

Esterházy Cognacot.

Mindenütt kapható.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú
kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért
kezeskedik a czég jó hírneve.

→ Szombaton és ünneppnapokon zárva. ←

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

AZ
EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

A magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 8390 számú rendelete folytán állami ellenőrzés alatt álló:

Katonai előkészítő-iskola

BUDAPESTEN, V., Nagykorona-utca 13. sz.

Igazgató: **FISSINGER** százados.

Alapított 1868-ban.

Eddig 3203 hallgatója.

1899. január 2-án kezdődik a 6 havi előkészítő-tanfolyam az egyéves önkénteségi képesítő-vizsgálatra.

Prospektus és fölvilágosítás ingyen. — Beiratás naponként délután 4—6 óráig.

A t. közönség szíveskedjék ezen 30 év óta fönálló, jónak bizonyult intézet czímét az újabb próbavállalkozások czímétől —
saját érdekében — jól megkülönböztetni.

Az „Erzsébet” Gőzmalom Társaság BUDAPESTEN,

mely a »PANNONIA« gőzmalom átvétele óta, a husvétli lisztek gyártását folytatja,
ajánlja a husvétkor használatos lisztfajtákat

megfelelően

a budapesti gőzmalomok eredeti lisztszámainak, melyek az itteni rabbinátus és különösen főtisztelendő
Pollák Lipót rabbi úr

szigoruan rituális

fölügyelete alatt készítettnek.

Szíves megrendelések a legolcsóbb napi árak mellett fogantatosittatnak.

Czim: „ERZSÉBET” Gőzmalom Társaság Budapest.

Gyöngyszemek a talmudból és midrasból.

— Forrásokból szedve: Szabolcsi Miksa. —

Különösen szájalomra méltó az állapota a betegnek, ki tudja, hogy baja gyógyíthatatlan; a vitéznek, kinek szünőben az ereje; a tönkrement gazdagnak, kinek szegénysége még titok és a férjnek, ki — fél a feleségétől.

*

Háromféle embernek kerüld a társaságát: azét, ki mindent gyaláz; azét, ki mindent dicsér és azét, ki sem nem gyaláz, sem nem dicsér.

*

Sok ember bátorsága nem más, mint félés attól, hogy az emberek azt mondják róluk, hogy félnek.

*

Ha valakinek hiúsága nagyobb félénkségénél, az emberek azt mondják róla, hogy hős.

*

Az oroszlán, ha fél, meghátrál; csak a róka támad, mikor legjobban futni szeretne.

*

Rendesen azok panaszoznak föl, hogy nem jutottak el a bölcsesség végéig, kik a kezdetébe sem kóstoltak még belé.

*

Az ember üldöző és üldözött: Amit üldöz, azt el nem érheti; a mi üldözi, az elől nem menekülhet.

*

Szemérmes szép asszony kétszer szép asszony.

*

Ugy viselkedjétek, asszonyok, hogy férjétek minden nap újból és újból hódítson meg benneteket.

*

Isten a szerelemmel akarta megajándékozni az embereket és megteremtette a szemérmességet.

*

Van egy kerted: madarat ehetsz; vannak kertjeid: majd megesznek a madarak tégedet. (Több vállalatba egyszerre ne kapj; egyre sem fordíthatod egész figyelmedet, tönkre mennek hát mind.)

*

Egyenlő módon jövünk (születünk), egyenlő módon megyünk (halunk meg). Jövünk és megyünk akaratom nélkül, akaratom ellenére. A mint akaratom is beleszól, megszűnik az egyenlőség — és mégis vannak emberek, kik azt mondják, hogy a válaszfalakat Isten emelte.

*

Milyen csoda, hogy az ember tudja, hogy meg fog halni, és mégis el tudja azt felejtetni.

*

Volt már egyszer egy ember, ki föltalálta a halottakat föltámasztó nagy csodaszert. Ki is próbálta, még pedig holt oroszlánon és a szerbe is vált, mert az alaposan kimúlt vadállat csakugyan föltámadt. Csakhogy ebből baj lett. Az oroszlánnak ugyanis, a mint életre kelt, első dolga az volt — szegény, soká bőjtölhetett — hogy megette föltámasztóját nagy titkával együtt. (A midras e sikerült satyrája azok ellen a csodadoktorok ellen fordul, kik, mint később az alchimisták a „bölcsések követé”, a midras idejében a halottakat föltámasztó csoda-szert keresték.)

*

Nem ösmerek nagyobb bünt az oknélküli gyűlölködésnél (Más helyen ezt olvassuk a talmudban: az igaz Istentől elfordult bálványimádó is kedvesebb előttem az olyan embernél, a ki a szinat-chinnan [oknélküli való gyűlölködés] bűnében leledzik. — Egy harmadik helyen: A szinat-chinnan államokat tett már tönkre, társadalmakat rontott meg. Jeruzsálem is csak azért dulatott föl, mert az embereket szinat-channan választotta el egymástól; gyűlölték egymást és egymás ellen törtek, anélkül, hogy tudták volna, miért. — A midras így nyilatkozik: Társadalomra, melyben szinat-channan dult, bátran rá mondhatod, hogy fölfordulás előtt áll.)

*

Mar-Zutra, a res-geluta (a zsidók fejedelme Babyioniában) minden este így imádkozott: Bocsáss meg én Istenem, mindazoknak, kik ellenem vétettek.

*

Mig kicsiny a farkas, még nevelheted kutyáiddal együtt, de ha megnőtt, csak nem tagadja meg származását, ha még annyira tejen nevelted is. Marni fog és juhaidnak dehogy válik őrzőjévé.

*

A káposztádat, fiam, oda vidd a vásárra, ahol káposztával élnek. (Ne adj elő olyan dolgokat, mikhez hallgatóságod nem ért.)

*

A hirnév, fiam, nem olyan préda, amely után csak nyulni kell.

*

Az arcz kifejezése tükre a szívnek és az észnek.

*

A jó ember arcza még az állatban is bizalmat kelt.

*

Hisz nem baj, ha alávaló emberrel is tettél jót, de jaj neked, ha lekötelezettje lettél ilyennek.

*

Szivesebben találkozunk olyan emberrel, ki akar tőlünk valamit, mint azzal, kitől kaptunk valamit és kinek hálával tartozunk.

*

A kürtszóhoz szokott föltre dehogy hat a fuvola hangja.

Levelek egy zsidó asszonyhoz.

Kedves nagysád!

Előttem chanuka-mécsek lobognak és szelíd fényük fölébreszti álmodó lelkem merengő emlékezetét és csöndes melankóliával gondolok arra, hogy milyen rég lehettem Önnel együtt, bizalmas beszélgetésben üzve a téli órák lomhaságát és keseregve a jelen Izrael miatt és lelkesezve a multakon. Hogy mért épen a chanukagyertyák idézik fel előttem szellemes arczatát, kedves Nagysád? Komikus talán, de úgy van: Ön, bár nem tartozik Izrael ama jámbor asszonyaihoz, kiknek gastro-nomiai művészetét Mózes szigorú törvényei szorítják regulákba és lukullusi ebédjein nekem rituális okokból részt vennem mindég lehetetlen volt, én azonban mégis — ismervé gondolkozásmódját — Önt azon zsidó nők közé sorozom, a kik szívet és melegen érző kedélyt a Makkabeus korbéli asszonyoktól örökölték. Idővel talán arról is sikerül majd meggyőzőnöm Önt, hogy a vallásos érzést a vallásos gyakorlat kiegészíti, teljessé teszi. Hiszen szárnyakhoz a madárnak testre is van szüksége! A Makkabeusok ünnepe az ő csöndes családi örömeivel, képzeletem elé varázsolja Izrael családi boldogságának főtámaszát: az egykori zsidó asszonyt és az ünnepi lángok mellett hadd mondjam el ez izben Önnek a valóságos nőnek dicséretét. Ismerem Önt!

Kegyed művelt, eszes és nemesen gondolkozó hölgy, Ön nem fog szavakba kapaszkodni és nem fogja magát minden pillanatban találva érezni, mint az a panorámákban mutogatott fabáb, a melynek a szerkezete kötelességévé teszi, hogy a publikum bármely tagjának puskalövésére összezsúfolgassa réztányéros kezeit és úgy kell jajgatnia, mintha az a vaklövés neki mérhetetlen fájdalmakat okozna. Szólván a vallásos nőről, el nem kerülhetem, hogy szembe ne állítsam vele a vallástalant, a hitellent.

A chanuka-lángok, kedves Nagysád, egy regebéli tűzre emlékeztetnek engem. Izrael meséiben, egy őskori asszszonnyal összefüggésben az örök lángról azt mondja a hitrege, hogy mindaddig, míg ősanánk Sára élt, örök tűz égett sátorában egyik szombattól a más-ikig és ez a láng is ellobbant akkor, mikor az ősanja lehunyta jószágos két szemét és csak a fiatal, szépséges szép Rebeka élesztette azt fel ujra.

Örök láng! Hajnaltól estig, estétől hajnalig tűz lobog egy asszony sátorában, szerény világot áraszt nappal, a mikor a sátor ablakain vidáman tűz keresztül a melegítő napsugár; ki venné észre a rejtett mécses fényét, a mikor a nagy világ tele van ragyogással? Leszáll az éjjel is, árnyakkal lesz tele a hajlék és a nyugodalmass éjszakában most már észrevehetőbben hinti széjjel lángsugarát Sára örök lámpája. Azután jönnek olyan nappalok is, a mikor az ég elborult, künn a nagyvilágban nincs ugyan sötét, hanem az otthon négy faláról homály terjeng a hitvesi szívre . . . valami aggodalom, valami zsibbasztó félelem hevesebben dobogtatja meg a női szívet, a férj életét fellegek boruja ijeszti, ellenségek támadnak reá, idegenbe kell vándorolniok,

ezer támadás fogja közre Sára hitvesét, rokonai is ellene kelnek . . . látja-e, édes Nagysád! a vihar lázongása magasra szítja föl a nő örök lámpáját és el nem alszik sohasem és megvigasztal mindég? Azután jönnek a kísértések éjjeli rémjei, a mikor az édes anya gyermeke betegágya mellett virraszt, a mikor a halál a legdrágábbat követeli könyörtelenül, a mikor láz gyötri magzatja testét s elhidegülő ajakát az anyai csók föl nem melegíti, a mikor az ima sikoltássá változik át és minden sikoltás egy-egy forrongó ima életért, irgalomért, kegyelmes isteni szeretetért . . . az örök lámpa tüze ilyenkor lobban a legmagasabbra, a fénye reménységet termel, az ereje balzsamot ad a sábre és nem látszik messzire más világosság, mint az örök lámpának homálytoslató szelidsége . . .

Minden időben jaj annak a női szívnek, amelynek hiányzik Sára eme örök mécsse és minden időben jaj annak a családnak is, a melynek asszonya olyan asszony, a kinek hajlékában hamu takarja ezt a lángot! Mert kell-e mondanom, kell-e magyaráznom, hogy mi ez az örök láng? Mit jelképez Sára eme ki nem alvó mécsse? A női lélek hite ez a hajnaltól estig, szombattól-szombatig égő tűzsugár. A női szívnek Istenbizodalma ez a fény. Férfi nélkül elképzelhető, bár részvétet érdemlő jelenség ezen a földön, a hol az alélt és rövidéletű halandó a mélységeket kutatja s az egekbe tör. A férfi nem az érzelmek világának teremtett. Szemben áll ezer küzdelemmel, keze — ha kell és érdekeit védi, a gyilkoló tört is megszokja hamar; harcztér és halálhörgés az elmúlt századok véres harczaiban hidegen hagyta a férfi lelkületét. Ha pedig szünetel a háboruk ideje, a mikor az emberi szellem minden terén próbára teszi erejét; a tudós bölcsekedik, kutat, kételkedik, lázong és elbizakodik; a mérték embere csak annak : lajdonit nem ritkán értéket, a mi a kereskedő világban csengő érczre váltható be, a mikor a közpályákon a sikerért való harc fölszítja az irigykedés, a mérhetetlen gyűlölet, a szilajjá nőtt nagyravagyás szenvedélyeit a kedélyekben, — csoda-e, — ha különösen a mi napjainkban a vallásosság ápolása a családi hajlékokban férfiúi kezekre épenséggel alig hogy lel? Minél durvábbak a kedélyek, minél hangosabb az önérdek vásári zaja, annál nehezebben hallatszlik meg a szerény kopogtatás, a melylyel a hit Izrael otthonainak ajtaján zörget. És bár, különösen Izrael körében, templom és imádság, hit és vallásos érzelmek mindenkoron — hitünk szellemében — a ferfiut követelték, annak minden tehetségével; bár a mi egész irodalmunk, egész történetünk a ferfiut állítja előtérbe, karddal a kézben, amikor a szent templomot védte ellenség ellen; áldozattal a szentély csarnokában, amikor főpapi köntös borította vállait; a szellem fegyverével, a mikor törvényeit tanításaiban magyarázta: bár templomban és iskolában mellőzött szerepet viselt a zsidónő — mindazonáltal maga a zsidóhit szentírásban, törvényeiben, böles mondásaiban mélyen megindító regéiben és hagyományaiban, a vallásos élet ébrentartására méltó szerepkört jelöl ki a nő részére, amikor az otthon papnőjévé, vallásos

geniuszává avatja őt, és nem ismeri félre azt a magasztos hivatást, amely a nőknek sajátos osztályrésze. Mert ha sajnálatot érdemel a férfi, a kinek bensejében a hétköznapi gondok és küzdelmek elnyomták az ideálok szeretését s tisztán a földnek él, s egyetlen szárnyrebbene a hitnek sem emeli föl többé a porból, még inkább hívja ki a részvétet az olyan nő, akinek hite nincsen. Nem! Nem részvétet érdemel az ilyen asszony, hanem megvetést, mert hisz a részvétben tisztelet nyilvánul meg, s a tisztelet nem lehet osztályrésze annak, a ki megtagadja nemének legfenségesebb sajátosságát: a nő hitét. Nő hit nélkül! Virág illat nélkül! madár szárny nélkül, korona, amelyből minden gyöngy ki vagy törve! Hiszen a nőt nem a tudomány vakítja el, s nincsen alkalma durva Isten-tagadásra, hiszen a nőnek még az a gyáva mentsége sem marad meg, hogy a családjá fenntartásáért a napi fáradoalmak ernyedté teszik a szívét, s nem marad ideje, melyet Istenének szenteljen. Egy magyarázata lehet csak a vallástalan nőnek, melylyel hitetlenségét megvilágíthatja. De ez a magyarázat letörli arczáról a szeretet Isteni jelét, és jobban sivárrá teszi arczvonásait, mintha a rohanó idő oltotta volna el szemének lángját és számüzte volna a bájt mosolygó ajakáról. És ez a magyarázat: a felvilágosodás!

Hogy a nő nem babonás többé, és hogy a kor megkívánja, hogy otthonáról eltörüljön minden zsidó jelleget! Annyit jelent ez, hogy szívében nem terem meg többé az a magasztos erő, amely fölemeli a sárból azt a földönfutó férfit, a kinek a sorsa sötétre változott; annyit jelent ez a mentség, hogy ajkáról elfogyott az az imádság, amely családjá üdvét hívja; annyit jelent ez a kifogás, hogy ezer léha örömet talál napjainkban a zsidó nő, és hogy a külsejét cziczomázva érzi azt, hogy benső erényeivel úgy sem tud meghódítani senkit sem. Annyit jelent ez, hogy az otthonban csupa hétköznapi van, és ünnepet varázsolni oda nem tud többé; hitetlen közönnyel a zsidó nő azt a mélyen megalázó bizonyítványt állítja ki önmagának, hogy férjének nem élettársává lett a házasság szent órája óta, hanem pusztán olcsó szenvedélyeinek fölszítója; rabnő inkább ma minden szabadság mellett, mint az ősidők férjét szolgáló rabasszony; mivel a rabnő az őskorban nem vigasztalt, nem ünnepelt, nem biztatott, nem szeretett szívvvel, hanem csak testtel; mivel hit nélkül a kétségbeesés óraiban, a nyomor pillanataiban csak teher élettársa oldalán, növeli annak sötét bánatát jajgató, Istenben bizni nem tudó jajongással. Óh, mennyivel szentebb, mennyivel méltóbb, mennyivel megragadóbb, mennyivel hódítóbb a vallásos nő alakja, akinek sátorában hajnaltól-estig, szombattól-szombatig a hit örök mécse ég. Sárának magas termete, a mint kiterítve fekszik a ravatalon, és férjének Ábrahámnak sirató szeme előtt megjelenik az élő hitves búbajos látománya; Sára, a kiről elmondhatta, hogy minden örömét és boldogságát otthonában találta föl; a ki homlokának redőit lágy kézzel elsimítá s a férfi-könyvet szikkadásra tanította meg, a ki nem akart több lenni hitvesnél és édes anyánál, a ki mélyen érezte azt, hogy ott kezdődik az ő boldogsága, ahol a férjnek bánata vég-

ződik, a ki koronát hordott fején abban a tudatban, hogy van neki egy örökbehagyható kincse, gyöngyökkel fölerő: az az Istenhit, amelynek ő az őrizője a családi szentélyben, s amelynek egykori bírása szentté teszi majd a gyermek előtt az édes anyát; a hit ez az örök méces! Azért mondja el Sára erényeinek kapcsán a bölcsök szava az igazi zsidó asszonyról: »Férfi házában a valódi áldás az istenfő asszony.« Látja-e, kedves Nagysád, a multakból sugaras fényvel koszoruzva kiemelkedni a zsidó nőt, a ki bár vendég-haját viselt, de szívében az igazi hűség, az önfeláldozó szeretet nem volt álhűség és álszeretet, mely addig élt, míg a férfi szerencsés, és meghalt abban a pillanatban, a mikor pompátáhitó üres kedvteléseit a sorscsapástól sujtott férfi nem tudja többé kielégíteni? Látja-e Sulamithnak, a pásztorleánynak jelenését, aki trónt vet meg az egyszerű pásztorért, e jelígyével: »Aléltság környékezheth engemet, a szívem örök hűségben éberen van.« Deborahét, a ki hitéért harczba kel és győzelmet arat? Hannáét, a kinek imája angyalok égbeszárnyalása? Eszterét, aki álmatlan vergődik fekhelyén, mivel a hitét, mivel a népét félti? A makabeus anyáét, a ki poklokban gyötrelmeit szenvedni el hét fia halálával? Beruriáét, a ki mikor két fia ravatalon fekszik, Istenhitre tanítja, sebbel a szívben, lesujtott férjét?

És nem csak az őskorba mehetünk vissza nemes zsidó női alakokért, nemcsak a középkornak jámborlelkű hitveseit állítjuk fel példa gyanánt, a kik tűzben és lángban, gyötrelmes kínokkal és lándzsákkal átvert keblekkel szentelték meg Izrael Istenének nevét: maga a jelenkor, a fölvilágosodás százada is számtalan példával bizonyítja a példabeszédek és a talmud mondásait, hogy az igaz és vallásos asszony a férfi koronája. — Egy angol zsidó asszony hunyta le nemrég szemeit azzal a mondással halálos ágyán, hogy legnagyobb üdvössége földi életében Izrael Istenének ismerése volt. Pedig azt a zsidó asszonyt bárói rangra emelték, s az ország első nagyjai között foglalhatott helyet és szombatról-szombatra ott könyörgött apái templomában, és a mikor Keleten a zsidók ellen a vérvád emelte föl gyűlöletes hangját, elhagyta békés otthonát, szülőhelyét, eldobta czimeit és rangját, hogy férje oldalán kegyelmet kérjen üldözött hitsorsosai számára, hogy sebeket gyógyítson és nyomort enyhítsen. Sárának öröklámpája égett sátorában, onnan a szent tűz irgalmas keblében. A világ leggazdagabb családjának zsidó asszonyai pedig tudvalevőleg egytől-egyig igazi zsidó erényű nők, s a mikor nem rég pihenőre hajtá fejét a frankfurti Kroezusok anyja, két fia egy éven át reggel és este sohasem mulasztották el a halott anyjukért az árvák imáját elmondani. Mivel annak a halott anyának sátorában reggeltől estig égett Sára örök mécsese! Annak a családnak jelígye a bölcsök szava: »Egyedül az nevezhető gazdagnak, a kinek hitvese erényekkel koszoruzott.« Igen! igen! minden áhit daczára és minden előkelő balvéleménnyel szemben egyedül az az igazság még mai napság is, hogy igazán nemesen gondolkodó nő hit nélkül el nem képzelhető, mert az asszony a méltóságnak, a kellemnek és erénynek angyala, hittel lelkében, de a szinlésnek, ravaszságnak és ár-

mánynak és a hűnnek valóságos ördöge lehet hit nélkül. Keressük csak fölédes Nagysád! a vallástalan nők otthonát, a melyekben az az örök mécses nem lobog, száz hajlék közül majdnem hogy százban pernye az igaz szerelem; a világ előtt férj és feleség egymás szemébe mosolyogtak; de otthon a szemrehányás, a békéltenség, a késő megbánás égető szavai ki nem fogynak; a férj örül, ha szökhetik hazulról, az asszony — más boldogság, híján — a szomszéd ügyeinek megbeszélésében keresi örömét. Bánatban nincs vigasz, a gyászban nincs föl-emelő erő! Nincs különbség nemes és neveltlen öröm között, s a legszentebb dolgok pusztán szórakozássá válnak, unalomból járnak templomba, unalomból járnak imádkozni, unalomból öltözködnek — talán meghalni is csak unalomból fognak. S az a hit nélkül, unalomból fölnevelt gyermek kezdi ma már az anyja halálát is unalmasnak találni; könnyen belenyugszik, bölcselkedik: hogy ennek így kell lennie, hogy ezen az imádság úgy sem segít. És mindez azért — mivel sátorunkban nem ég többé Sára örök mécsese. A Sárak meghalnak, s a Rebekák fölnevelődnek hit és imádság nélkül. S az örök lámpa elvakultan gyászol. S bár sok a fény és sok a vigáság a mi életünkben, mégis csak olyan a hitetlen asszony, mint az a dőre lepke, a melynek szárnyán ott ragyog a himpor, — ma még ott ragyog s repül a lepke, de holnap foszlik az aranypor róla — s mivel az örök lámpa nem ég többé — nekimegy vakon a bűn emésztő tüzének, s nincsen többé se hit, sem eszme, sem erkölcs. Hígyje el, édes Nagysád, »hiábavaló a kellem és hívságos szépség; asszony, ki Istent fél, egyedül az dicsérendő!« Veszprém, 1898 december havában.

Dr. Kiss Arnold,
veszprémi főrabbi.

Makai újabb költeményeiből.

A néhai tudós makói papnak fia, Makai Emil, aki papi pályára készült és zsidó tárgyú verseivel emelkedett ki az újabb versíró nemzedékből, most már kilenczedik kötetét tette közzé. Ebből veszszük ki az alábbi költeményt, amely remekbe irt kifejezője az igazság hirdetésének vallásos pályájától megvált s a világi igazságok kinyilatkoztatására vállalkozó újságíró emlékeinek, gondolatvilágának. Az ősi forrás áttör az új burkolaton és megihletti a dalmokot, ki az új formákban is a régi marad. Régi kedves munkatársunknak, aki a mi fészünkben tollasodott meg, s innen szállt az egek felé, új kötetét egyébként is ismertetni fogjuk. Most az alábbi izelítőt adjuk belőle:

*A gép forog — az alkotó pihenhet,
A műhelyben megszűnt az izgalom!
Az ólomkatonák sorába rendet
Szabott tizenhat sűrű oldalon,
Amije volt: betükbe belehelte,
Szegény gyerek! egy rövid éjen át
Négy tal között keresztülélt a lelke
Ezer és egy sötét tragédiát.*

*Kilép az éjbe. Csillagok ragyognak,
De már a fényük csüggedt, halavány.
A fiuk is hamar elálmosítottak —
Ma senki sincs az éjjeli tanyán.
Rohan — nehogy a hajnal utolérje.
A köruton söpörni kezdenek ...
Elrejtí arczát fáradt tenyerébe,
Szeme a fényt sehogyse szokja meg!*

*Egyszerre csak a lába gyökeret ver
Boltíves, fénylő ablakok alatt,
S báméskodik, mint az az öt-hat ember,
Ki szürkületkor arra halad.*

*Egy péklegény, egy álmos lapkihordó,
Egy összegyűrt czilinderes alak,
Egy utczadelnő és egy lámpaoltó
Kíváncsian mind mellé állanak.*

*Mily érdekes e kép blazirt szemének!
Fehér tógát visel benn mindegyik,
Hajlonganak hosszú szakállu vénék
S egyhanguan a mellüket verik.
Dicsérik Jehovát — kiált az egyik,
Ki fenhéjázót porba lealáz.
Dicsérik Jehovát hajnaltól estig —
Zümmög reá választ az imaház.*

*E hely a mulatók tanyája máskor,
Ilyen időtájt vad az orgia —
Ma ugyanott vezeklők ajkáról
Száll a füstös plafon felé ima.
A kupolára Vénus van kifestve,
Az oszlopokra: »fagylalt nyáron át« —
Az ájtatosság ime bérbe vette
A dőzsülő pogányok csarnokát.*

*A kassairos kisasszony trónusából
Készült az oltár, mely előtt a pap
Kér bűnbocsánatot az ég urától
És könnyei, mint zápor, omlanak,
Nem önmagáért, oh, mert rajta eddig
A legparányibb mocskok sem esett...
Vagy valamennyi bűnösért vezeklők,
Vagy egy miatt, kit nagyon szeretett.*

*Künn ezalatt a hajnali közönség
Az ingyenes látványon jól mulat;
S hogy valakin a kedvüket kitöltésék,
Maguk közül kinéznék egy urat.
Vihogva rámutat és szól az egyik:
Bolond, miért sírsz — ez komédia!
Papolhat az a jámbor pap napestig,
Nem érti — Krisztus ugyse! — Jehova.*

*És ő — roskadtan áll ezernyi vádtól,
S csak nézi azt a megtört ősz papot;
Eszébe jut, hogy tőle messze, távol
Valaki így vezeklők, mint az ott.
Nem önmagáért, oh mert rajta addig
A legparányibb mocskok sem esett —
Egy elkárhozott lélekért vezeklők,
Egy bűnösért, kit oly nagyon szeret...*

*Kelet felől a nap emelkedőben,
Egy fény sugar arcán végigszalad ...
Elszállingóznak társai, csak ő nem,
Pillái ólmosak — de ott marad.
Mégkönnyebbülne, nem érezne vádat,
Velük ha egy zsolozsmát mondana...
De elnyeli az ájtatos imákat
Az ébredő főváros zsvaja. Makai Emil.*